

Välisabiprojekti “Integreeruv Eesti 2002-2004” lõpparuanne

27. märts 2002 –31. detsember 2004

Sisukord

1. Lühikokkuvõte
2. Sissejuhatus
3. Õiguslik-poliitiline taust
4. Projekti tegevuste kirjeldus
5. Kokkuvõte ja järeldused
6. Soovitused
7. Finantsaruanne
8. Hinnang projektile
9. Projekti meeskond

1. Lühikokkuvõte

Välisabiprojekt *Mitmekultuuriline Eesti* (edaspidi projekt) käivitati 27. märtsil 2002, mil Eesti, Soome, Norra, Suurbritannia ja Rootsi valitsuste esindajad allkirjastasid vastavasisulise lepingu. Projekt on osa riiklikust integratsiooniprogrammist, mille eesmärk on multikultuurilise ühiskonnamudeli loomine, mida iseloomustavad kultuurilise pluralismi põhimõtted, tugev ühisosa ning Eesti kultuurilise aluse alalhoidmine ja arendamine.

Projekti juhtis juhtkomitee, kelle ülesandeks oli anda strateegilisi juhtnõore, jälgida projekti kulgu, suunata ja anda soovitusi. Projekti tööd korraldas Integratsiooni Sihtasutus.

Projekt viidi edukalt lõpule 31. detsembril 2004. Käesolev lõpparuanne sisaldab põhjalikku ülevaadet projekti tegevustest ajavahemikus 2002. aasta märtsist kuni 2004. aasta detsembrini, tutvustab projekti tulemusi ning toob välja soovitud tuleviku tarbeks.

Välisabiprojekt koosnes kümnest komponendist. Iga komponent pidi toetama riikliku programmi "*Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007*" mõne valdkonna elluviimist.

Projekti komponendid olid järgmised:

1. Eelkooli- ja algharidus
2. Eesti keele laagrid ja pereõppeprojektid
3. Eesti- ja venekeelsete koolide koostöö õppekavade arendamisel
4. Tööjõulähetused
5. Noorsootöö
6. Meediaharidus
7. Raadiosaated vähemusrahvuste keeltes
8. Kodakondsusteadlikkus
9. Integratsiooni institutsioonide tõhustamine

2. Sissejuhatus

Välisabiprojekt *Mitmekultuuriline Eesti* (edaspidi projekt) käivitati 27. märtsil 2002, mil Eesti, Soome, Norra, Suurbritannia ja Rootsi valitsuste esindajad allkirjastasid vastavasisulise lepingu. Projekti tööd korraldas Integratsiooni Sihtasutus.

Välisdoonoriteks olid Soome, Norra, Suurbritannia ja Rootsi. Soome abi korraldas Soome Kooliamet (National Board of Education of Finland), teiste riikide poolt antud vahendeid haldas Integratsiooni Sihtasutus.

Projekt on osa riiklikust integratsiooniprogrammist, mille eesmärk on multikultuurilise ühiskonnamudeli loomine, mida iseloomustavad kultuurilise pluralismi põhimõtted, tugev ühisosa ning Eesti kultuurilise aluse alalhoidmine ja arendamine.

Projekt kestis kolm aastat.

Projekti kogumaksumus oli 24,4 miljonit eurot (Eesti riigi poolne finantseerimine moodustas sellest 9,5 miljonit eurot ja välisabi 14,9 miljonit eurot).

Varasem välistoetus integratsiooniprojektidele

Käesolev välisabiprojekt „Mitmekultuuriline Eesti 2002 - 2004“ oli jätkuks aastatel 1998 -2001 läbi viidud projektile „Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile“, mis oli teine etapp ÜRO Arenguprogrammi (UNDP) otseses abis Eesti integratsiooniga seotud tegevuste rakendamiseks. Projekti „Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile“ toetamisel tegid koostööd UNDP, Põhjamaad (Taani, Soome, Norra, Rootsi) ja Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik. Kõik need riigid olid ka eelnevalt integratsiooniga seotud tegevuste läbiviimiseks Eestile abi andnud.

Projekti eesmärk

Projekti eesmärk oli propageerida integratsiooniprotsessi Eesti ühiskonnas keelelis-kommunikatiivses, õiguslik-poliitilises ja sotsiaal-majanduslikus sfääris ja saavutada laiaulatuslik mõju ühiskonnas läbi tegevuste erinevates valdkondades.

Projekti strateegia

Projekt koosnes kümnest komponendist. Iga komponent pidi toetama riikliku programmi "*Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007*" mõne valdkonna elluviimist. Projekti tegevuste aluseks oli riikliku integratsiooniprogrammi tegevuskava.

Enamus tegevusi oli suunatud noortele. Toetati eesti keele õpet, sealhulgas keelekümblust eelkooli- ning alghariduse tasemel, soodustati eesti ja vene keelt kõnelevate õppurite omavaheliste kontaktide teket, samuti kontakte organisatsioonide ja koolide vahel; mitte-eestlaste konkurentsivõimet töajuturul edendati mitmesuguste töölahetusprojektide ja keeleõppeprogrammide abil; mitte-eestlasi ergutati jälgima

Eesti meediat ja selles osalema ja mitte-kodanikke motiveeriti Eesti kodakondsust taotlema.

Projekti saavutused on järgmised:

- Algatati koolieelsete lasteasutuste keelekümblusprogramm, mille pilootprojekti on kaasatud 12 lasteaeda.
- Keelelaagrites ja Eesti peredes õppis eesti keelt 3549 last.
- Koostati ja anti välja viis õppekavaalast kogumikku ja üks eesti-vene õppekavaalane sõnastik. Vene ja eesti keeles koostati õppekavaalaste metoodiliste materjalide annotatsioonide andmebaas.
- Tööjõulähetusprojektides osales kokku 176 avaliku sektori töötajat.
- 100 avatud noortekeskuste töötajat lõpetas mitme-osalise arengukavade koostamise koolituse, mille tulemusel valmis 52 arengukava. Korraldati üle 139 ürituse, kus osales 2807 noort kogu Eestist. Ilmus kaks noorsooorganisatsioonidele mõeldud käsiraamatut.
- Koostöös Tartu Ülikooliga anti meediaalast õpet 60 õpetajale 6 ainepunkti ulatuses. Põhikoolide õpilastele õpetati koolilehe tegemist. Osales umbes 80 õpilast vene õppekeelega koolidest. Toetati „Ajaleht koolitunnis“ trükkimist teemal „Mitemekultuuriline Eesti“ ja õpetajate käsiraamatu „Mediaharidus üldhariduskoolides“ trükkimist.
- Rahalist toetust anti raadiosaadetele ukraina keeles, naaberriikide Valgevene diasporaad tutvustavatele valgevenekeelsetele saadetele, juudikogukonnale suunatud heebre-, vene- ja jidišikeelsetele saadetele. Kokku anti eestrisse 121 raadiosaadet.
- Koostöös Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskusega on valmistatud ette ja toetatud seaduse tundmise eksami erinevate õppematerjalide väljaandmist. Dokumentide kogumik „Eesti omariikluse arengust“ anti välja eesti ja vene keeles, millest kõik eesti ja vene õppekeelega põhikoolid ja gümnaasiumid said ühele klassitäiele õpilastele jätkuva koguse kodanikuõpetuse tunnis kasutamiseks. Toetatud on mitmete Kodakondsus- ja Migratsiooniameti (KMA) infovoldikute väljaandmist, internetilehekülje www.kodanik.ee uuendamist, kodanikupäeva ürituste korraldamist koolides ja kaardi „Hea kodanik“ trükkimist ja levitamist.
- 267 KMA ametnikku on osalenud erinevatel koolitustel, et tõhustada KMA tegevust.
- Valmis põhjalik viie aasta analüüs integratsiooni protsesside kajastamisest Eesti trükimeedias.
- Avaldati artiklikogumik integratsioonitöö meetmetest kohaliku omavalitsuse tasandil.

Projekti rakendamine ja juhtimine

Riikliku Integratsiooniprogrammi elluviijaks määratud Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus andis juhtkomiteele aru projekti tegevuste elluviimise ja projekti finantsjuhtimise kohta. Integratsiooni Sihtasutuse ülesandeks oli ka projekti tegevuste kohta suuniste ja soovitude andmine. Kõiki projekti tegevusi juhtis ja korraldas Integratsiooni Sihtasutus.

Projekti juhtis juhtkomitee, kelle peamiseks ülesandeks oli anda üldisi strateegilisi juhtnõure, seirata projekti kulgu, teha soovitusi, sh esitada olulisi muudatusi projekti eesmärkide ja tegevuste osas. Juhtkomitee koosnes 15 liikmest, selle juhatajaks oli EV rahvastikuminister, kes on ühtlasi ka Integratsiooni Sihtasutuse Nõukogu esimees. Juhtkomitee liikmete hulka kuulusid projekti rahastajate esindajad, akadeemiliste ringkondade, vähemusrahvuste ja mitmete riigiasutuste ja projekti kasusaajate esindajad.

Juhtkomitee juhataja:	
Rahvastikuminister	Paul-Eerik Rummo , 2003-2004 Eldar Efendijev , 2002 -2003
Juhtkomitee liikmed:	
Soome Vabariigi Suursaatkond	Päivi Peltokoski , 2004 Olli Kantanen , 2002-2004
Norra Kuningriigi Suursaatkond	Baard Hjelde , 2003-2004 Erik Dybwad , 2002-2003
Ühendkuningriigi Suursaatkond	Stuart Peters , 2004 Richard Dewell , 2002 -2004
Rootsi Kuningriigi Suursaatkond	Johannes Oljelund , 2004 Karl-Olof Andersson , 2002-2004
Riigikogu	Mihhail Stalnuhhin , 2002-2004
Riigikogu	Rein Aidma , 2003-2004 Mart Meri , 2002-2003
Haridus- ja Teadusministeerium	Maie Soll , 2002-2004
Siseministeerium	Küllli Heinla , 2004 Leen Pärdi , 2003 Einike Uri , 2002
Rahandusministeerium	Ülle Näär , 2002-2004
Põllumajandusministeerium	Ivari Niinemäe , 2003-2004 Pille Kasepuu , 2002
Integratsiooni Sihtasutus	Mati Luik , 2002-2004
Riigikantselei Euroopa Liidu sekretariaat	Kristi Puss , 2002, 2004 Tõnis Leht , 2003
Vähemusrahvuste esindaja	Gülnara Vals , 2002-2004 (MTÜ Eesti Türgi kool)

Akadeemiliste ringkondade esindaja	Klara Hallik , 2002-2004 (TPÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut)
------------------------------------	--

3. Õiguslik-poliitiline taust

Integratsiooniala seadusandluse muudatused 2002-2004

26. märtsil 2002 võttis Riigikogu vastu põhikooli ja gümnaasiumiseaduse muudatused, mis võimaldas jätkata vene õppekeelega munitsipaalgümnaasiumides õpetust vene keeles pärast aastat 2007, lõpetades nõnda pikka aega kestnud vaidlused vene õppekeelega riigi- ja munitsipaalgümnaasiumide reformi üle. Nimetatud seadusemuudatus puudutab peamiselt Tallinna ja Kirde-Eesti vene õppekeelega koole ja võimaldab neil taotleda Vabariigi Valitsuselt kohaliku omavalitsuse vahendusel eesti õppekeelele ülemineku perioodi pikendust.

2002. aasta 5. juunil muutis Riigikogu keeleseadust. Muudatuse kohaselt lükati varasemate eesti keele oskuse kategooriatunnistuste (mille aluseks olid kategooriad A-F) kehtetuks tunnistamine edasi kuni 2004. aasta 1. jaanuarini. See võimaldab muukeelsetel töötajatel nimetatud ajavahemiku jooksul keeleoskust parandada. EMOR-i poolt 2002. aasta oktoobris-novembris läbiviidud uuring näitas, et ligikaudu 67 000 muukeelset töötajat peab veel oma eesti keele oskust parandama, sest nad töötavad sektorites, kus vastavalt keeleseadusele on nõutav eesti keele oskus. Eesti tööturul on vanusegrupis 15-59 kokku umbes 251 000 mitte-eestlast, kes on saanud muukeelse hariduse ning ei oska eesti keelt oma tööalaste vajaduste ja nõudmiste rahuldamiseks piisaval tasemel.

2002. aasta 2. juulil võttis Vabariigi Valitsus vastu määruse, et luua tingimused eesti õppekeelega koolide õpilastele, kelle emakeel ei ole eesti keel, oma emakeele õppimiseks ja rahvuskultuuri tundmaõppimiseks. Määrus võeti vastu põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 52 lõike 3 alusel. Hiljuti valmistati ette seadusemuudatus, mis võimaldaks seda sätet laiendada ka vene õppekeelega koolidele.

12. juunil 2002 parandas Riigikogu välismaalaste seadust. Vastavalt muudatusele ei loeta sisserännu piirarvu alla Eesti kodaniku ja Eestis elamisloa alusel elava välismaalase abikaasat, last, vanemat ega vanavanemat. Seadust oli tarvis muuta selleks, et lahendada nende isikute probleeme, kes taotlesid elamisloa perekondade ühendamise eesmärgil, kuna taoliste isikute arv oli suhteliselt suur.

6. mail 2003 võttis Vabariigi Valitsus vastu määruse nr 137, millega kehtestati vähemusrahvuse kultuurinõukogu valimise eeskiri.

20. mail 2003 võttis Vabariigi Valitsus vastu määruse nr 154, millega kehtestati põhiharidust omandavatele õpilastele, kelle emakeel ei ole kooli õppekeel, oma emakeele õppimiseks ja rahvuskultuuri tundmaõppimiseks võimaluste loomise tingimused ja kord. Vastavalt määrusele peab kohalik omavalitsus tagama õpilastele vähemalt kahe õppetunni ulatuses nädalas valikainena keele- ja kultuuriõpet, kui selleks on kooli direktorile kirjaliku taotluse esitanud vähemalt kümme sama emakeelega õpilase lapsevanemat.

10. detsembril 2003 võttis Riigikogu vastu Vabariigi valitsuse poolt algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse. Vastavalt muudatusele hüvitatakse kodakondsuse seaduse tundmise eksami positiivselt sooritanud isikule 100 protsenti eesti keele õppe eest tasutud õppemaksust.

10. detsembril 2003 kaotas Riigikogu praeguste eesti keele oskuse kategooriatunnistuste kehtivuse ajapiirangu. Nimetatud muudatus puudutab kõiki isikuid, kellele oli tööalase keeleoskuse kategooriatunnistus väljastatud 1999. aastal või enne 1999. aastat. Need tunnistused oleksid 1. jaanuaril 2004 kaotanud kehtivuse. Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskuse hinnangul ei pea umbes 10 000 inimest ajapiirangu kaotamise tulemusel eksamit uuesti sooritama.

16. jaanuaril 2004 jõustusid välismaalaste seaduse § 12 muudatused, mille kohaselt antakse tähtajaline elamisluba välisriigi relvajõududes teeninud või sealt erru läinud välismaalasele ja tema pereliikmetele (abikaasale ja lapsele) juhul, kui välismaalane ei ohusta Eesti riigi julgeolekut.

11. veebruaril 2004 muutis Riigikogu kodakondsuse seaduse § 19, mille kohaselt lühendati kodakondsuse taotluste menetlusaega 12 kuult kuuele kuule.

Poliitilised arengud integratsioonialal

2002

Valitsuse vahetumine

2002. aasta jaanuaris astus Mart Laari juhitud kolmikliidu valitsus koalitsiooniparteide omavaheliste süvenevate lahkkelide tõttu tagasi. Uue valitsuse moodustasid reformierakond ja keskerakond ning portfelliita rahvastikuminiistriks sai keskerakondlane hr Eldar Efendijev. Uus valitsus kinnitas koalitsioonileppes, et eesti keele õpetuse kvaliteet vene õppekeelega põhikoolides ja gümnaasiumides peab paranema. Samuti lepiti kokku selles, et riiklikul rahastamisel olevad vene õppekeelele gümnaasiumidel on võimalik tegevust jätkata ka pärast 2007. aastat. Koalitsioonileppes pöörati ka erilist tähelepanu Kirde-Eesti tööhõive ja sotsiaalküsimustele.

Naturalisatsioon

Kodakondsus- ja Migratsiooniameti statistika kohaselt sai 4 091 inimest Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras: neist Tallinnas 2 307 isikut, Ida-Virumaal 1 085 isikut ja mujal Eestis 699 isikut.

Eesti keele oskus

Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskuse andmetel kasvas riigikeele eksamile registreerunute ja eksami edukalt sooritanute arv. 2002. aastal registreerus eksamile 14 717 täiskasvanut ning eksami sooritas 6 123 inimest. Õpilaste hulgas olid vastavad näitajad 1 884 ja 1 842.

2003

Valitsuse vahetumine

Uus valitsus andis Riigikogus ametivande 10. aprillil 2003. Uueks rahvastikuminiistriks sai hr Paul-Eerik Rummo.

Koalitsioonileppes kinnitati kodakondsuspoliitika järjepidevust, tuues välja järgmised põhimõtted:

1. Säilitame senised kodakondsus- ja keelepoliitika põhimõtted.
2. Kaitseme eesti keele oskuse nõuet kodakondsuse saamise alusena ja vähendame kodakondsuseta isikute arvu bürookraatlikest takistustest hoidumise kaudu.

3. Lisaks keeleõppele arendame Eesti riiklust ja ajalugu tutvustavat õpet. Selleks tasume 100% keele ja riikluse õppe kuludest kodakondsuseksami eduka sooritamise puhul.

4. Keskkooli lõpetamisel on kohustuslikud eesti keele ja kodanikuõpetuse eksamid. Mõlemad eksamid on võrdsustatud eksamitega kodakondsuse taotlemiseks.

5. Viime läbi kodakondsuseksamite nõuete analüüsi, võttes eesmärgiks, et kodakondsuseksamite nõuded peavad olema sisulised, ühetaolised ja praktilise iseloomuga.

EL Phare projekti käivitamine

9. juunil 2003 allkirjastati finantsmemorandum EL Phare projektile nr 2003/004-582.03.04 „Eesti keele õpe ja eestikeelne õpe muukeelsele elanikkonnale“. Tegemist on juba neljanda etapiga Euroopa Liidu Phare programmide, mille eesmärk on integratsiooniküsimustes kaasa aidata. Projekt peaks lõppema 2005. aasta lõpul. Projekti kogueelarve on 4 295 000 eurot, millest riigipoolne kaasrahastamine moodustab 998 300 eurot.

Naturalisatsioon

Kodakondsus- ja Migratsiooniameti statistika kohaselt sai 3 706 inimest Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras.

Eesti keele oskus

Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskuse andmetel kasvas riigikeele eksamile registreerunute ja eksami edukalt sooritanute arv. 2003. aastal registreerus eksamile 12 469 täiskasvanut ning eksami sooritas 10 564 inimest.

2004

Programmi "Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007" tegevuskava

6. mail 2004 võttis vabariigi Valitsus vastu programmi "Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007" tegevuskava. Tegemist on riikliku integratsiooniprogrammi teise etapiga. Tegevuskavad näevad ette järgmise nelja aasta tegevused, oodatavad tulemused ja nii riigieelarvelised kui välisabi vahendid. Tegevuskava põhirõhk on suunatud järgmiste prioriteetsete eesmärkide saavutamisele:

- Tõsta eesti keele õpetamise taset ja suurendada eestikeelse õppe mahtu vene õppekeelega koolides;
- Suurendada mitte-eestlaste konkurentsivõimet tööturul;
- Vähendada mitte-eestlaste osakaalu sotsiaalsetes riskigruppides (pikaajalised töötud, uimastisõltlased, HIV/AIDSi nakatunud, kuritegeliku taustaga isikud jne);
- Kiirendada naturalisatsiooniprotsessi.

Tegevuskavade rahastamine on kavandatud järgmiselt:

Tabel. Tegevuskavade rahastamine 2004-2007

Allikas	Kavandatud vahendid (tuhandetes kroonides)				
	2004	2005	2006	2007	Kokku
Riigieelarve	31 204	40 485	44 058	52 760	168 507
Välisabi	56 994	31 829	26 594	15 862	131 279
Kokku	88 198	72 314	70 652	68 622	299 786

Üleminekutoetuste programmi alusel käivitatud projekt

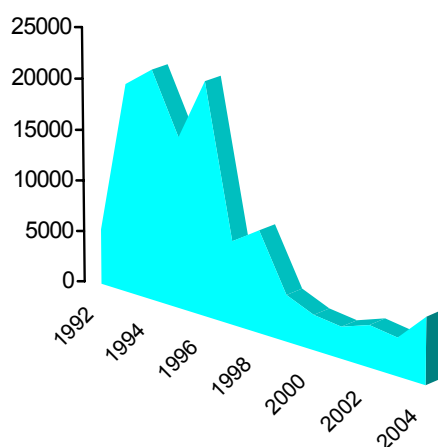
23. septembril 2004 otsustas Euroopa Komisjon rahastada üleminekutoetuse programmi *Transition Facility 2004*, mis sisaldab muuhulgas ka TF projekti 2004/006-270.05.02 'Kodakondsuseta isikute integratsiooni edendamine Eestis'. Projekti eesmärk on suurendada Eesti kodanike arvu hetkel määratlemata kodakondsusega isikute hulgas, kasvatades nende teadlikkust tingimustest, mida tuleb täita, et saada Eesti kodakondsust. Selleks luuakse täiskasvanud kodakondsuseta isikute koolitamise süsteem, et valmistada neid ette Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami sooritamiseks. See sarnaneb Phare programmi kaudu juba alates 1998. aastast läbiviidavale koolitusprogrammile riigikeele eksamit teha soovivatele isikutele. Projekti eelarve on 510 000 eurot, sh üleminekutoetusest saadav osa on 253 000 eurot ja Eesti kaasrahastamise osa 257 000 eurot.

Naturalisatsioon

Kodakondsus- ja Migratsiooniameti statistika kohaselt sai enam kui 6 500 inimest 2004. aastal Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras. Sel aastal vähenes kodakondsuseta isikute arv 11 000 võrra ning praeguseks on neid 153 000.

Nagu allolevalt jooniselt näha, on naturalisatsiooni kaudu kodakondsuse saamine võrreldes eelmiste aastatega tõusuteel.

Naturaliseerunud isikute arv 1992-2004 (2004. aasta detsembri seisuga)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
■ Naturaliseerunud isikud	5421	20370	22474	16674	22773	8124	9969	4534	3425	3090	4091	3706	6500

Eesti keele oskus

Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskuse andmetel kasvas riigikeele eksamile registreerunute arv veidi. Kuid eksami sooritanute arv langes. 2004. aastal registreerus eksamile 18 395 isikut ning eksami sooritas 9 718 inimest. Allolevast tabelist on näha keeleksamile registreerunute arvu kasvatendents, kuigi eksami sooritanute arv 2004. aastal langes:

2000-2004 keeleksamile registreerunud ja eksami sooritanud

Aasta	Riigikeele eksamile registreerunud isikud	Eksami sooritanud
2004	18 395	9 718
2003	19 442	15 890
2002	17 742	10 689
2001	14 385	9 181
2000	10 452	7 320

Allikas: Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus

Tööpuuduse tase

Vastavalt Eesti Statistikaameti andmetele on viimastel aastatel endiselt püsinud erinevus eestlaste ja mitte-eestlaste tööpuuduse tasemes. Sellal kui eestlaste tööpuudus vähenes, kasvas tööpuuduse tase veidi mitte-eestlaste hulgas.

Tööpuuduse tase (%) rahvuse järgi 2002-2003

Rahvus	Vanus	Aasta	
		2002	2003
Eestlased	15-74	7,9	7,3
Mitte-eestlased	15-74	14,9	15,2
Keskmine	15-75	11,4	11,25

Alljärgnev tabel näitab, et tööpuuduse tase on seotud isiku õigusliku seisundiga. Määratlemata kodakondsusega isikute hulgas on tööpuudus enam kui kaks korda suurem kui Eesti kodanike hulgas.

Tööpuuduse tase (%) õigusliku seisundi järgi 2002-2003

Kodakondsus	Vanus	Aasta	
		2002	2003
Eesti	15-74	8,6	8,1
Muu	15-74	17,5	17,6
Sh Vene	15-75	17,9	15,2
Sh määratlemata kodakondsusega		17,5	18,9

4. Projekti tegevuste kirjeldus

Välisabiprojekt *Mitmekultuuriline Eesti* koosnes kümnest komponendist. Alljärgnevalt kirjeldatakse iga komponendi eesmäärke, tegevusi, tulemusi ning eelarvet.

1. komponent: Eelkooli- ja algharidus

Eelarve: 3 759 557 krooni

Välisabi: 3 161 364 krooni

Eesti Vabariigi Valitsus: 598 193 krooni

Eesmärgid:

- Luua süsteem eesti keele kui teise keele õpetamiseks, kasutades selleks mitmekesiseid kaasaegseid õppematerjale ja keeleõppemudeleid, mis võtavad arvesse keeltevahelist interaktsiooni
- Edendada motiveeritud ja tulemusrikast eesti keele omandamist muukeelsete laste ja noorte poolt.
- Arendada keele õpetamise didaktikat, töötada välja keeleõpetuse metoodikaid ja õppematerjale ja koolitada õpetajate koolitajaid.

Tegevused:

Selle komponendi põhirõhk oli keelekümblyse tutvustamisel ja arendamisel Eestis. Esimene keelekümblyse programm eesti keele jaoks töötati antud projekti raames välja Soome partnerite toetusel aastatel 2002 -2004. Selle projekti juures olid partneriteks Soome Kooliamet, AIKE International ja Vaasa Ülikooli Levón Instituut Soomes.

- Projekti alguses viidi läbi mitmeid kohtumisi eesmärgiga kujundada välja keelekümblyse programm koolieelsete lasteasutuste jaoks ning tutvustada selle põhimõtteid kasusaajatele. Korraldati mitmeid üritusi, teavitati vanemaid projekti eesmärkidest, töömeetodeist, oodatavatest tulemustest ja keelekümblyse põhimõtetest. Taolise tegevusega äratati vanemates huvi ja osalemissoov.
- 2002. aasta sügisel korraldatud avaliku konkursi käigus valiti projektis osalemiseks välja üheksa lasteaeda. 2003. aasta jooksul peeti hulk kohtumisi väljavalitud lasteaedade kasvatajate ja juhatajatega, ning kohalike omavalitsuste esindajatega, mille käigus arutati keelekümblysklassidega seotud küsimusi ning mille eesmärgiks oli saavutada projektile enne tegevuse alustamist toetust ning tagada tagasiside. Septembris 2003, enne kui keelekümblyse klassid tegevust alustasid, saadeti lasteaedadele õppematerjalid, mis koosnesid 46 raamatust ning seitsmest mängust. 2004. aasta septembris alustas keelekümblysega kokku 12 lasteaeda. 2004. aasta detsembris said pilootprojekti jaoks väljavalitud lasteaiad 34 raamatust koosneva õppematerjalide komplekti.
- Projekti raames korraldati rida seminare, mis olid pühendatud koolituse eesmärkidele ja töömeetoditele; keelekümblyse ajaloole ja põhimõtetele; kooli ja lasteaiaga koostööle; kooli juhtkonna, teadlaste, õpetajate ja vanemate rollidele; keelekümblyse alustamisele; lasteaiadele kui paigale, kus alustada teise keele omandamist; muinasjutu, *storyline* meetodi ja didaktilise lühijutu

kasutamisele teise keele omandamise meetoditena; erinevate tegelaste ja isiksuste äratundmisele keelekümbuses; laste ergutamisele teises keeles suhtlema; süvaanalüüsile ja rahvusvahelisele mõõtmele, laste lingvistilisele teadlikkusele ning selle tõstmise meetoditele ja vahenditele; tagasiside saamisele ning keelevigade parandamisele keelekümbuse käigus; enesehindamise ja töömapa (*portfolio*) kasutamisele. Vaid seminaridel osalenutele anti vastav tunnistus.

Lisaks ülalmainitud koolitustele korraldati 2003. aasta aprillis täiendav neljapäevane seminar. Koolituskeskus Hea Algus õpetas kaheteistkümnele lasteaiakasvatajale, kuidas luua lapsekeskset rühmaruumi, kujundada meeskondade-põhist õpikeskkonda, kaasata peresid õpitegevusse, leida võimalusi koostööks, individuaalseks lähenemiseks ja integreeritud õppekava kavandamiseks.

- Helsingisse korraldati mitu õppekäiku. 2003. aasta veebruaris said lasteaiajuhatajad, lasteaedade inspektorid ja mitmed muud ametnikud võimaluse tutvuda Soome keelekümbuspoliitika ja –praktikaga, arutada keelekümbuse võimalusi eelkoolieas ning kogeda seda ka praktikas. Samuti tutvustati Soome hariduspoliitikat, riigi keelepoliitika ja keelekümbuse uusimaid arenguid; alushariduse strateegiat ja korraldust kohaliku omavalitsuse tasandil ning keelekümbust Helsingi lasteaedades. 2004. aasta aprillis arutasid ülikoolide esindajad, kuidas ülikoolid saaksid edaspidi kaasa aidata keelekümbuse õpetajate koolitamisele. 2004. aasta maikuuks said lasteaedade keelekümbuse õpetajad võimaluse heita pilk Soome keelepoliitikale ning tutvusid Soome üldhariduskoolis kasutatava integreeritud teema- ja keeleõppe (*Content and Language Integrated Learning*) ja keelekümbuse meetoditega.
- Tallinna Pedagoogikaülikoolis valmis keelekümbuse õppekava lasteaedade jaoks. Õppekava vaatas läbi MEIS (Keelekümbuskeskus) ning seejärel kinnitas haridusministeerium selle soovitava õppekavana. Õppekava kinnitamise järel saadi asuda keelekümbusprogrammi jaoks õpetajaid koolitama ja neile täiendkoolitust andma.
- 2004. aasta sügisel viisid M. Pandis, Õ. Vahar ja E. Kulderknup läbi uurimuse keelekümbusprogrammi rakendamise kohta lasteaedades. Uuringu tulemusi esitleti 29. novembril 2004.

Tulemused:

Projekti komponent “Eelkooli- ja algharidus” aitas Eesti koolieelsetes lasteasutustes tutvustada ja rakendada keelekümbust, avades nõnda uusi keeleõppevõimalusi. Selle tulemusena:

- paranes keeleõpetus algastme haridusasutustes;
- tagati laste vanuse ja vajaduste arvestamine keeleõpetuses;
- alustati koolieelsete lasteasutuste pedagoogide keelekümbuse meetodite alast täiendõpet; väljaõppe said 18 õpetajat ning 7 õpetajate koolitajat;
- paranes koostöö õpetajate, koolijuhtide ning metoodikute vahel;
- saavutati positiivset mõju nii kohalikul kui üleriigilisel tasandil, sest varase keelekümbuse meetodite eelistele pööratakse nüüd enamat tähelepanu;

- süvenes mitte-eestlastest elanikkonna arusaam eesti keele ja muude keelte õppimise vajalikkusest ja kasulikkusest; ja suurenes lapsevanemate aktiivsus oma lastele eesti keeles suhtlemise võimaluste otsimisel;
- arenes edasi koolieelsete lasteasutuste ja lapsevanemate vaheline koostöö ja paranes nende asutuste sisekliima;
- tõhustus koostöö eesti ja muukeelsete lasteaedade vahel.

2. komponent: Eesti keele laagrid ja pereõppeprojektid

Eelarve: 9 048 426 krooni

Välisabi: 5 635 451 krooni

Eesti Vabariigi Valitsus: 3 412 975 krooni

Eesmärgid:

- Luua uudne õppekava väline süsteem eesti keele teise keelena õpetamiseks, kasutades mitmekesiseid kaasaegseid õppematerjale ja keeleõppemudeleid, mis võtavad arvesse keeltevahelist interaktsiooni.
- Edendada motiveeritud ja tulemusrikast eesti keele omandamist muukeelsete laste ja noorte poolt.

Tegevused:

Pereõppeprojektide ja keelelaagrite korraldamine on jätkuks varasemale projektile "Toetus riiklikule programmile mitte-eestlaste integreerumiseks Eesti ühiskonda".

Aastatel 2002-2004 toetati 64 projekti (38 keelelaagrit ja 26 pereõppeprojekti), kus osales 3 549 last ja noort. Projekti keskmine pikkus (s.t. lapse keelekeskkonnas viibimise aeg) oli 14 päeva. Kokku korraldati kolm avalikku konkurssi ja neli piiratud pakkumismenetlust. Keelelaagri- pereõppe alaste koolitust anti enam kui 300 õpetajale.

Suvised keelelaagrid ja pereõppeprojektid 2002 - 2004:

Aasta	Projektid		Laste arv	
	Laagrid	Pereõpe	Laagrid	Pereõpe
2002	5	7	268	540
2003	18	12	859	658
2004	15	7	490	360
Total	38	26	1 617	1 932
	64		3 549	

Paljud osalised (1361) pärinesid vähekindlustatud peredest, kes poleks projektipoolse rahalise ja korraldusliku toetuseta saanud oma lapsi keelelaagritesse või vahetusperedesse saata.

Projekti komponendi tugiüritused olid järgmised:

- Enne riigihangete väljakuulutamist korraldati võimalikele pakkujatele infoseminare.
- Enne suvise tegevusperioodi algust (tavaliselt maikuu) korraldati laagrite ja pereõppeprogrammide korraldajatele ja õpetajatele koolitus aruandluse, finantsjuhtimise, laagri turvaküsimuste jms. kohta.

- Detsembris 2004 alustati keelesaagrite jaoks keeleõppe töölehtede mapi väljatöötamist. (Töölehtede koostamise teist etappi rahastab EL Phare eesti keele õpetamise programm).

Projektide seire oli regulaarne. 2002. aastal jälgisid projekti töötajad kõiki laagreid. 2003. aastal toimetas kaks eksperti seiret 14 laagri 18 vahetuses. Pooled kontrollitud vahetustest olid mõeldud vähekindlustatud perede lastele. 2004. aasta juunist kuni augustini viis keelesaagrites seiret läbi Johannes Mihkelsoni Keskus.

2003. aastal võrreldi laagrijärgselt laste eesti keele oskust ning tulemused olid positiivsed. 36% lastest oli projektis osalemise järel keeleoskus paranenud ja 55% olid oma keeleoskuse taset säilitanud.

Keelesaagrid said avalikkuses suure tähelepanu osaliseks. 2003. aasta juunikuus külastasid Klooga keelesaagrit T.E. pr Sarah Squire (Ühendkuningriigi suursaadik Eestis) ja pr Helen Liddell (Ühendkuningriigi Šotimaa asjade minister). 2004. aasta augustis käisid Jõgevamaal, Maarja keelesaagris president Arnold Rüütel ja proua Ingrid Rüütel. Projekti selle komponendi tegevust kajastati aktiivselt ajakirjanduses.

Keelesaagrite ja pereõppe jätkuva populaarsuse põhjused on järgmised:

- Keeleõppe on ühendatud muude huvitavate ja motiveerivate tegevustega (ekskursioonid, külaskäigud, õppereisid, kultuuriüritused jne);
- Nende puhul kaasneb keeleõppega vaikimisi sallivuse kasvatamine, ühistegevuse ja meelelahutuse käigus muutuvad hoiakud;
- Vastastikune tunnustamine: kumbki keelekogukond mõnab, et teiselt on midagi õppida;
- Perevahetuste puhul jäävad pered tavaliselt pikemalt suhtlema, käiakse vastastikku külas, kusjuures taolised külaskäigud võivad tihti olla esimeseks kontaktiks teise kogukonnaga. Nii keelesaagritest kui perevahetusest saavad alguse isiklikud kontaktid laste vahel;
- Keele kogukonnad elavad üksteisest lahus, siin aga õpivad osalejad üksteise kultuurilisest ja rahvuslikust mitmekesisusest paremini aru saama ning nõnda vähenevad ka eelarvamused "teise" kogukonna suhtes;
- Lapsed teadvustavad enestele, millist tähtsat osa nad kahe keelekogukonna lõimimisel mängivad.

Tulemused:

Projekti komponent "Pereõppeprojektid ja keelesaagid" on tõhus vahend venekeelsete laste kohanemisel eestikeelse keskkonnaga. Keelesaagrid on eriti olulised vähekindlustatud perede laste jaoks, sest suvelaagrites edeneb nende eesti keele oskus, ning paraneb enesekindlus ja enesehinnang, mis omakorda aitab kaasa nende laste integreerumisele Eesti ühiskonda.

See projekti komponent on osutunud eriti jätkusuutlikuks ning suutnud kaasata vahendeid ka teistest allikatest.

3. komponent: Eesti- ja venekeelsete koolide koostöö õppekavade arendamisel

Eelarve: 695 088 krooni

Välisabi: 695,088 krooni

Eesmärgid:

- Luua koolides tingimused, mis tagavad õppegruppide töö eesti keeles ning keskkoolilõpetajatele sellise olme- ja tööalaseks suhtlemiseks vajaliku eesti keele taseme, mis on vajalik nende integreerumiseks Eesti ühiskonda.

Tegevused:

- Esialgu nägi projekt ette kooli õppekavade kriteeriumide väljatöötamist ning eesti keele õppemudelite hindamist. Pilootprojekti jaoks valiti 2002. aasta septembris välja 16 kooli.
Korraldati kaks arenguseminari: detsembris 2002 ja aprillis 2003. Seminaridel käsitleti eest keele õpetuse ja eestikeelse õpetuse mudeleid.
Kuna aga Haridus- ja Teadusministeeriumi reform ei toetanud projekti tegevust õppekavade arendamisel, muudeti pisut selle komponendi tegevuskava. Pearõhk asetati kooli õppekavadega seonduvate trükiste koostamisele ja avaldamisele.
- 2002. aasta augustis tuli kokku ekspertgrupp. 2002. aasta sügise jooksul koondasid eksperdid oma seisukohad kooli õppekavadega seotud meetodiliste materjalide ja täiendkoolituse ning õppekavade arendamise alal. Hõlmati ka selliseid teemasid nagu koolide nõustamine ja koostöö eesti ja vene õppekeele koolide vahel. Ekspertidena avaldasid oma arvamust Tallinna ja Ida-Virumaa kohalike omavalituse tegelased, akadeemiliste ringkondade ja koolide esindajad. Nendest arvamustest oli näha varasemate välisabiprogrammide tegevuse edukust ning neist tulenes ka ettepanek meetodiliste materjalide koostamise kohta.
- Annoteeritud andmebaas
Õppekavaalaste kirjutiste annoteeritud andmebaasi koostamise kallal algas töö 2003. aasta märtsis. Andmebaasi annotatsioonid on nii eesti kui vene keeles ja selle koostaja ja kaasajastaja on Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum. Muuseum on nõus andmebaasi regulaarselt täiendama ja ajakohastama. Juurdepääs andmebaasile on muuseumi kodulehe kaudu: www.tpu.ee/epam. 2004. aasta septembrikuu seisuga oli andmebaasis 1 600 annotatsiooni.
Andmebaasi projekti toetuseks anti kokku 136 818 krooni (116 818 krooni projektilt 'Integreeruv Eesti 2002-2004' ja 20 000 krooni Haridusprogrammide Keskuselt).
- Õppekavaalased trükised
Detsembris 2002 ja aprillis 2003 toimunud pilootkoolide arenguseminaride järel koostati kogumik "Vene õppekeele koolide õppekavaarendustöö". Kogumikus tutvustatakse viimase kümne aasta jooksul tehtud tööd õppekavade arenduse alal (sh olukorra analüüs, statistika, arvamused, uurimistulemused jne). Kogumikku arvestasid nii eest kui vene õppekeele koolide kui ka Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad. Kogumik trükiti eesti keeles (2 500 eksemplaris) ja tõlgiti vene keelde. Kõik eesti ja vene õppekeele koolid said kogumiku eestikeelse variandi 2004. aastal ning venekeelne variant asub Integratsiooni Sihtasutuse kodulehel.
- Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum tõi aprillis 2003 välja hariduskirjutistes ebapiisavalt kajastatud kooli õppekavade teemad. Nende teemade põhjal kuulutati mais 2003 välja riigihange, eesmärgiga saada 8-10 leheküljelisi artikleid ja kuni 80-leheküljelisi meetodika käsiraamatuid. Juulis 2003 kinnitati kaks pakkumist meetodika käsiraamatutele ning üks artiklitele:

- (1) 10-leheküljeline artikkel 'Tõlketeooria ja –praktika kasutamisest eesti keele õpetamisel (venekeelne variant on olemas vaid elektrooniliselt ja see asub Integratsiooni Sihtasutuse kodulehel)
- (2) 50-leheküljeline käsiraamat 'Läbivad teemad kooli õppekavas' (800 eksemplari vene keeles, 1500 eksemplari eestikeelsest tõlkest)
- (3) 50-leheküljeline käsiraamat "Kooli õppekavaloomed", „saladused“ (800 eksemplari vene keeles).

Kõik trükised ilmusid ja jagati laiali 2004. aastal. Materjalid olid saaval ka CD plaatide peal. Novembris 2004 kirjutati CD plaatidele kõik varasemate välisabiprogrammide ja käesoleva projekti raames toetust leidnud õppekavaarendustöö alased materjalid. 65-st CD plaadist koosnev materjal anti üle kõrgharidusasutustele ja õpetaja koolitusega tegelevatele asutustele.

- Kuna eesti keelt kõnelevad ja vene keelt kõnelevad haridusspetsialistid kasutavad erinevat terminoloogiat, toetas projekt õppekava alaste põhiterminite sõnastiku koostamist. Sõnastiku kokkupanijaks oli Riigi Teataja juures töötav spetsialist ning õpetajad-praktikud retsenseerisid seda. Sõnastiku tiraaž oli 25 000 eksemplari, trükkimine ja jaotamine toimus märtsis 2004.
- 28. oktoobril 2004 osales 90 õpetajat ühepäevasel seminaril, kus õpetati õppekavadega seotud juhendmaterjalide koostamist ja tutvustati projekti raames seni valminud trükiseid.

Tulemused:

Komponent "Eesti ja vene keskkoolide koostöö õppekavade arendamisel" aitas edukalt laiendada ja tugevdada koostöövõrgustikke, mille kaudu:

- ... paranes eesti ja vene õppekeele koolides õppekavade ja arengukavade kvaliteet;
- ... tihenesid sidemed eesti ja vene õppekeele koolide vahel;
- ... likvideeriti rida puudujääke trükiste osas, mis omakorda tõstis vene õppekeele koolide õpetuse kvaliteeti.

4. komponent: Tööjõulähetus

Eelarve: 1 244 090 krooni

Välisabi: 984 089 krooni

Eesti Vabariigi Valitsus: 260 001 krooni

Eesmärgid:

- Avardada täiskasvanud mitte-eestlaste eesti keele õppimise võimalusi selleks, et tagada nende eesti keele oskus olme- ja tööolukordades suhtlemiseks vajalikul tasemel.
- Luua kutsekoolides tingimused, mis tagavad õppegruppide töö eesti keeles ning kutsekoolilõpetajatele sellise olme- ja tööalaseks suhtlemiseks vajaliku eesti keele taseme, mis on vajalik nende integreerumiseks Eesti ühiskonda.¹

¹ Toetatavad tegevused viis läbi Haridusprogrammide Keskus (MEIS).

Tegevused:

Tööjõulähetuse algsed põhimõtted töötati välja varasema projekti "Toetus riiklikule programmile mitte-eestlaste integreerumiseks Eesti ühiskonda" raames. See projekti komponent osutus väga edukaks osalejate eesti keele oskuste parandamisel ning vähendas ebasoovitavat keelepõhist eraldumist.

- Tööjõulähetuse korraldamiseks viidi 2002. aasta maikuu läbi riigihange. Välja valiti kaks pakkumist. 2002. aasta augustist detsembrini osales tööjõulähetusprojektides kaheksa Politsei ameti töötajat ning viis Sillamäe Linna Keskraamatukogu töötajat. Lähetuse aluseks oli mudel „Eesti-sisesed tööjõulähetused keelepraktika eesmärgil”.
- Soovijate vähese arvu tõttu sõlmiti leping eksperdiga, kelle ülesandeks oli uurida välja, mis oli avaliku sektori asutuste vähese huvi põhjuseks või mis takistas neil tööjõulähetustes osalemast. Sotsioloog Mai Luuk, kes analüüsi läbi viis, arvas järgmist:
 - (1) Asutuste juhtkonnad ei ole piisavalt motiveeritud oma töötajate eesti keele oskuse parandamisest. Põhjuseks on mitte-eestlaste suur kontsentratsioon Ida-Virumaal ja samuti asjaolu, et keelenõuete täitmise tähtaegu on korduvalt edasi lükatud.
 - (2) Eestlaste ja mitte-eestlaste vahel puuduvad sotsiaalsed võrgustikud, eriti Ida-Virumaal.
 - (3) Lähetusele eelnev juhendamine projektijuhtide poolt on ebapiisav.
 - (4) Eesti-sisese tööjõulähetuse mudel ei ole piisavalt tuntud.
 - (5) Tööjõulähetuse rahastamine toimub projektipõhiselt, üksikisikute toetamine pole projekti vahenditest lubatud. Grupilähetusi on aga enamikul asutustel keeruline korraldada.

Oli selge, et kasutatav projektipõhine rahastamise süsteem ei taga tööjõulähetuste jätkusuutlikkust **vaatamata sellele, et kõik huvipooled on kinnitanud projekti suurt tõhusust**. Sestap oli vaja välja töötada täiendkoolituse-põhine tööjõulähetuse mudel. See hõlmas nii individuaalse kui grupilähetuse võimaluse väljatöötamist ja rakendamist. Veebruaris 2003 korraldati riigihange selleks, et valida välja täiendkoolituse-põhine tööjõulähetuste korraldaja. Integratsiooni Sihtasutusele esitati 2003. aasta märtsikuu neli pakkumist. Juulis 2003 sõlmiti lepingud Narva Kutseõppekeskuse ja Avaliku Teenistuse Arendus- ja Koolituskeskusega.

- Kumbki valituks osutunud asutustest korraldas 2003. aasta oktoobris tööjõulähetusi. Osales 26 isikut – 16 kutsekooli õpetajat (teenusepakkuja: Narva Kutseõppekeskus) ja 10 kohaliku omavalitsuse ametnikku (teenusepakkuja: Avaliku Teenistuse Arendus- ja Koolituskeskus). Lähetused toimusid Saaremaal, Põlvamaal, Tartumaal ja Võrumaal. Kumbki teenusepakkuja töötas osalejate jaoks välja juhised ning viis läbi ka osalejate valiku.

Nende tööjõulähetuste toetuseks kulus kokku 320 657.40 krooni. Lähetuse ajal tuli tööandjatel säilitada lähetatute palk, kuid lähetatud pidi ka ise rahaliselt panustama.

- Novembris 2003 kinnitas juhtkomitee 2004. aasta tegevuskava. Selle kohaselt oli kavas korraldada töölähetused 60-65 Ida-Virumaa mitte-eestlasele ja 50-55 eestlasele.

Jällegi sõlmiti lepingud Narva Kutseõppekeskuse ja Avaliku Teenistuse Arendus- ja Koolituskeskusega, see toimus veebruaris 2004. Tööjõulähetuses osales kokku 49 mitte-eestlast:

- (1) 27 kutsekooli õpetajat (teenusepakkuja: Narva Kutseõppekeskus);
- (2) 22 kohaliku omavalitsuse ametnikku (teenusepakkuja: Avaliku Teenistuse Arendus- ja Koolituskeskus).

Iga osaleja viibis ühe kuu jooksul kahes etapis Lõuna-Eestis eestikeelses keskkonnas. Lähetused lõppesid 2004. aasta oktoobri lõpuks. Lähetuse ajal tuli tööandjatel säilitada lähetatute palk, kuid lähetatud pidi ka ise rahaliselt panustama.

Sotsioloog Mai Luuk korraldas oktoobris 2004 lähetuste seiret, et kontrollida projektide rakendamise nõuetekohasust, kirjeldada teenusepakkujate motiveeritust ja osalejate poolt omandatud professionaalseid oskusi.

- Hetkel on koostamisel artiklite kogumik, milles antakse ülevaade venekeelse tööjõu liikuvusest Eestis.

Tulemused:

Komponent “Tööjõulähetus ja kutseharidus” aitas tõsta mitte-eestlaste konkurentsivõimet ja mobiilsust tööjõuturul parema eesti keele oskuse tõttu. Selle komponendi tulemusena:

- osales 176 koolide, asutuste ja ettevõtete töötajat tööjõulähetusprogrammis;
- viidi ellu kuus projekti;
- alustati artiklikogumiku koostamist.

5. komponent: Noorsootöö
Eelarve: 1 576 163 krooni
Välisabi: 1 576 163 krooni

Eesmärgid:

- Toetada noorsoo-organisatsioonide ja õpilasmavalitsuste arengu järjepidevust, et tagada mitte-eestlastest noortele paremaid võimalusi võtta osa ühistest üritustest ning kujundada ühiskonnapädevust.
- Parandada noorte tööhõiveasutuste tegevust.

Tegevused:

- Komponendi strateegia nägi ette laiaulatusliku koolitusprogrammi Eesti avatud noortekeskuste töötajatele. Koolitusprogrammi põhirõhk oli noortekeskuste arengukavade koostamisel, rakendamisel ja hindamisel. Selleks, et selgitada välja sihtgrupi täpsed vajadused ja olemus, korraldati kaks üritust:
 - (1) 2002. aasta suvel hindasid sõltumatud eksperdid eelnevate noortekeskuste koolituste arengukavade alaste koolituste ja koolitusmaterjalide efektiivsust. Ekspert leidis, et sellel alal polnud ära tehtud piisavalt ning et laialdane strateegiline koolitusprogramm aitaks panna aluse avatud noortekeskuste jätkusuutlikkusele.
 - (2) 2002. aasta septembrist novembrini korraldati avatud noortekeskuste regulaarsete külastajate hulgas lühiesseede võistlus. Teemaks „Ideaalse noortekeskuse võimalused“. Konkurss oli avatud noortekeskuste arengukava koostamise esimene etapp.
- 2002. aasta veebruaris asutati Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus (Eesti ANK). Ühenduse eesmärgiks on luua Eestis avatud noortekeskuste võrgustik. Selle komponendi tegevuste korraldamisel on projekt Eesti ANK-ga tihedalt koostööd teinud.
- Septembris 2002 valiti välja kaks koolitusettepanekut. Koolitusele registreerumine toimus detsembris 2002 ning osaleda said kõik Eesti avatud noortekeskused.

2003. aasta jooksul viidi läbi 14 koolitust avatud noortekeskuse töötajatele. Osales 70 isikut 49 noortekeskusest. Osalejad jagati kolme gruppi, kusjuures üks neist oli kakskeelne grupp. Koolitajad ESKO Koolitus (üks grupp) ja MTÜ Clarus (kaks gruppi) valiti välja 2002. aastal korraldatud riigihanke käigus. Koolitused toimusid alates 2003. aasta jaanuarist kuni sama aasta augustini Harjumaal Kloogaranna noortelaagris. Koolitusi koordineeris Eesti Noorsootöökeskus. Koolituse läbimiseks pidi iga osaleja koostama ja esitlema oma avatud noortekeskuse arenguplaani. Koolitusprogrammi tegi läbi 48 osalejat 34 avatud noortekeskusest. Kõik osalejad nentisid, et programmis osalemine oli aidanud neil oma avatud noortekeskuse eesmäärke ja olemust selgemini näha ning nad hindasid koolitust kõrgelt.
- 2004. aasta augustist novembrini viidi läbi täiendav koolitus veel 25 avatud noortekeskuse töötaja jaoks. Korraldajaks oli MTÜ Clarus. Osalejad kas kujundasid välja uue arengukava või täiendasid olemasolevat arengukava.
- Kokku lõpetas 100 avatud noortekeskuste töötajat koolitusprogrammi "Avatud noortekeskuste arengukavade koostamine", mille tulemusel valmis 52 arengukava.

- Koolitusprogrammi tulemusena koostati 2004. a aprilliks avatud noortekeskuste arengukava käsiraamat. Käsiraamat annab praktilisi juhiseid strateegiliseks planeerimiseks ja igapäevaseks juhtimiseks, ja sisaldab mitmeid meetmeid integratsioonitööks. Selle koostas ESKO Koolitus ja käsiraamatut retsenseerisid EANK Ühenduse juhatuse liikmed. Käsiraamat on kasutamiseks saadaval Integratsiooni Sihtasutuse ja EANK Ühenduse koduleheküljel. Käsiraamatust on valminud 130 paber kandjal koopi mis on jagatud 115 avatud noortekeskusele üle Eesti. Samuti on materjal saadaval CD plaadil 60 eksemplaris.
- Septembris 2003 kuulutati välja noorte omaalgatuslike projektide riigihange. Projektidele esitatavad tingimused kinnitasid Eesti ANK, Eesti Noorsootöökeskus, Euroopa Noorsooprogramm ja Haridus- ning Teadusministeerium. Toetati kaheksat projekti. Enamus projektidest viidi ellu ajavahemikus detsembrist 2003 kuni septembrini 2004. Korraldati üle 139 ürituse, kus osales ligikaudu 2807 noort üle kogu Eesti. Kolmandik osalejatest olid mitte-eestlased.
- 2003. aastal viidi läbi kahepäevane projektijuhtimise alane koolitus. Kokku osales 35 avatud noortekeskuste esindajat.
- 2004. aasta juunis, novembris ja detsembris korraldati kolm koolitust avatud noortekeskustes integratsioonitööks sobiliku metoodika väljatöötamiseks. Osales 11 töötajat kümnest avatud noortekeskusest. Kõik koolitused valmistasid ette ja viisid läbi tuntud psühholoogid ja haridusala asjatundjad Jelena Jedomskihh ja Nelly Randver. Augustis 2004 viidi kümnes projektis osalevas avatud noortekeskuses läbi külastajate küsitlused, eesmärgiga paremini mõista noorte ootusi ja vajadusi. Koolitajad koondasid ja analüüsisid saadud tulemusi. Septembris 2004 alustati metoodikakäsiraamatu koostamist. See esitati paranduste tegemiseks avatud noortekeskustele 2004. aasta lõpul. Lisaks analüüsis Reet Valgmaa avatud noortekeskuste mitteformaalseks haridusasutuseks saamise võimalusi ning töötas välja suunised edasiseks tegevuseks. Leen Rahn analüüsis kõrgharidusega noorsootöötaja õppekava, eriti seda, kuidas praegune õppekava valmistab noorsootöötajat ette tööks mitmekultuurilises ühiskonnas. Kumbki ekspert esitles oma töö tulemusi ja ettepanekuid 2004. aasta lõpul ning need lülitati ka Jelena Jedomskihhi ja Nelly Randveri käsiraamatusse. Metoodikakäsiraamat valmis 2004. aasta detsembrikuu lõpul ning see on kohaldatav kõigile noorteorganisatsioonidele ja -projektidele. Tegevust koordineerib EANK Ühendus. Trükist ilmus metoodikakäsiraamat 2005. aasta veebruaris, tiraažiga 3100 pabereksemplari ja 300 CD plaati.

Tulemused:

Komponent "Noorsootöö":

- aitas kaasata potentsiaalseid tulevasi juhte integratsioonialasesse tegevusse, luues nii juba varakult aluse koostööks Eesti ja rahvusvähemustesse kuuluvate noorte vahel. Kõrge sotsiaalse teadlikkusega ja aktiivsed mitte-eestlastest noortehid saavad vajaliku koolituse ning annavad oma panuse noorsoo suuremale kaasamisele rohujuuresandil;
- aitas mitmekesisendada vaba aja veetmise võimalusi avatud noortekeskustes;

- aitab vahendada kontakte eesti keelt kõnelevate ja vene keel kõnelevate noorte vahel.

6. komponent: Meediaharidus

Eelarve: 837 455 krooni

Välisabi: 182 282 krooni

Eesti Vabariigi Valitsus: 655 173 krooni

Eesmärgid:

- Suurendada mitte-eestlastest noorte hulgas meedia ja infoala spetsialistide arvu.
- Harjutada uus põlvkond mitte-eestlasi kasutama Eesti meediat ja orienteeruma infoühiskonnas.

Tegevused:

- Välisabiprojekti ettevalmistamise ajal eeldati, et 2000. aastal valminud uue riikliku õppekava meediaharidust puudutav osa rakendatakse ellu 2002. aastal. Tegelikult on vaid vähesed koolid meediaharidusprogrammi kasutusele võtnud ning puuduvad üldine õpetajakoolitus, õpikud ning ühtlustatud õppevahendid.
- 2002. aasta suvel võttis Eesti Meediakoolitajate Liit (EML) enda kanda meediahariduse rakendamise ühtse süsteemina. Aasta lõpuni kestnud intensiivsed kõnelused EML-iga viisid lõpuks selleni, et EML aktsepteeris Integratsiooni Sihtasutust ja välisabiprojekti "Integreeruv Eesti 2002-2004" kui oma olulisemaid tulevasi koostööpartnereid. EML-i ja projekti ekspertgrupi koostöös valmis tegevuskava 2003. ja 2004. aastaks. Juhtkomitee kiitis nii tegevuskava kui selle eelarve heaks.
- Noorte Meediaklubi korraldas vene ja eesti õppekeele koolide õpilastele ja õpetajatele rea kahepäevaseid koolitusi koolilehe koostamise kohta:
 - (1) 2003 veebruar, Tartu Puškini Gümnaasium: 53 õpilast (sh 14 vene õppekeele koolidest).
 - (2) 2003 november-detsember, Võhma: 149 õpilast (sh 15 vene õppekeele koolidest).
 - (3) 2004 veebruar, Tartu Raatuse Gümnaasium: 105 õpilast (sh 16 vene õppekeele koolidest).
 - (4) 2004 september, Ahtme Gümnaasium: 58 õpilast (sh 18 vene õppekeele koolidest).
 - (5) 28.-30. oktoober 2004, Türi Majandusgümnaasium: 125 õpilast (sh 15 vene õppekeele koolidest).
- Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus ja Eesti Meediakoolitajate Liit korraldasid 2003. aasta märtsis kümne kodanikuõpetuse õpetaja jaoks koolituse "Ühiskond ja meedia", mis toimus Tartu Hugo Treffneri Gümnaasiumis.
- Integratsiooni Sihtasutus sõlmis lepingu AS-ga Pakett õpetajate koolitusmaterjali "Meediaharidus üldhariduskoolides" avaldamiseks. Õppematerjali koostajaks oli Kesk-Eesti Arenduskeskus ja rahastajaks projekt "Integreeruv Eesti 2002-2004". Eestikeelse materjali tiraaž oli 2000 ja venekeelse materjali tiraaž 850. 2005. aastal korraldas Kesk-Eesti Arenduskeskus vene õppekeele koolide õpetajatele vastavad koolitused.

- 2004. aasta jaanuaris korraldati riigihange õpetajatele meediaalase koolituse andja leidmiseks, selleks, et keskkoolides saaks hakata meediat valikainena õpetama. Ühe pakkumise tegi Tartu Ülikool ning Tartu Ülikooliga sõlmitigi 2004. aasta märtsis vastav 255 000 kroonine leping.
- Märtsis 2004 korraldati Tartu Ülikoolis esimene meediaalne koolitus. Osalesid nii eesti kui vene õppekeele koolide õpetajad. Kokku osales 63 õpetajat, kes jagunesid kaheks grupiks. Kokku korraldati kolm õppesessiooni, 2004. aasta märtsikuissele järgnesid sessioonid augustis ja oktoobris 2004. Teisel korral osales 53 õpetajat (kahes grupis) ja kolmandal korral 47 õpetajat.
- Integratsiooni Sihtasutus ja Eesti Ajalehtede Liit sõlmisid lepingu õppebrošüüri 'Ajaleht koolitunnis' koostamiseks. Ajaleht ilmus 18. oktoobril 2004 nii eesti kui vene keeles ja selle juurde kuulus harjutuste kogu. Ajalehe ilmumise järel korraldati neli infopäeva Tallinnas, Tartus, Narvas ja Kohtla-Järvel.

Tulemused:

Komponent "Meediaharidus":

- tagas, et märkimisväärsel arvul noori mitte-eestlasi harjus kasutama Eesti meediat ja paranes nende oskus orienteeruda infoühiskonnas. Osalenud õpilased huvituvad (uue) meedia kasutamisest ja harjuvad seda kasutama ka pärast programmi lõppemist, mõned neist lähevad õppima (uut) meediat Eesti ülikoolidesse. Integratsiooniga seotud diskussioonid massimeedias aitasid kaasa lõimumisele ning suurendasid avalikkuse teadlikkust;
- toetas meediaharidusprogrammi ja vastava õpetajakoolituse väljatöötamist koostöös Tiigrihüppe Sihtasutusega ning Eesti Meediakoolitajate Liiduga;
- töötas koostöös Integratsiooni Sihtasutuse Haridusprogrammide Keskusega välja koolitusmaterjale vene õppekeele koolide õpetajatele.

7. komponent: Raadisaated vähemusrahvuste keeltes

Eelarve: 602 386 krooni

Välisabi: 472 386 krooni

Eesti Vabariigi Valitsus: 130 000 krooni

Eesmärgid:

- Arendada mitmekülgselt välja integratsioonitemaatika eesti- ja venekeelses meedias;
- Tekitada ja laiendada eesti- ja venekeelse meediasüsteemi ühisosa;
- Suurendada venekeelse meedia interaktiivsust; parandada venekeelse institutsionaalse-utilitaarse info kättesaadavust ja kvaliteeti meedias, soodustamaks venekeelse elanikkonna sotsiaalset osalust

Tegevused:

- 2002. aasta novembris kuulutati välja riigihange raadisaadete rahastamiseks vähemusrahvuste keeltes. Veebruaris 2003 valiti välja kaks projekti:
 - (1) Ukraina-keelne lastesaade 'Ljusterko'
 - (2) Valgevene-keelne täiskasvanute saade 'Batkavshina', millega taheti tutvustada Valgevene kogukondi naaberriikides.
Kumbki kava anti eetrise Raadio 4 kaudu. Kokku hõlmasid programmid 42 saadet, kogupikkusega 936 minutit. EMOR-i uuring näitas, et programmidel oli keskmiselt 25 000 kuulajat.
- Projekti juhtkomitee otsustas 2003. aasta maikuu sõlmida partnerluslepingu otse Eesti Raadioga, et hakata tegema raadisaateid vähemusrahvuste keeltes. Nende saadete toetuseks anti kokku 460 609 krooni. Leping allkirjastati juulis 2003 ning toetust said järgmised saated:
 - (1) Ukrainakeelsed saated (sh lastesaated)
 - (2) Juudikogukonnale suunatud heebrea-, vene- ja jidišikeelsed saated.
Kõik programmid anti eetrise Raadio 4 kaudu ajavahemikus septembrist 2003 kuni 8. juulini 2004. EMOR-i arvamusküsitlus näitas, et täiskasvanutele mõeldud ukrainakeelseid saateid kuulas keskmiselt 28 000 ja lastesaateid 18 000 kuulajat. Juudikogukonnale suunatud saadatel oli keskmiselt 24 000 kuulajat.

Kogu projekti jooksul toetati järgmisi raadisaateid:

Saade	Sihtgrupp	Keel(ed)	Arv	Ühe saate kuulajate arv (hinnanguliselt)
Ljusterko	Lapsed	ukraina	70	18 000/25 000
Tšervona Kalõna	Täiskasvanud	ukraina	21	28 000
Mespahha	Täiskasvanud	heebrea vene jidiš	30	24 000
Batkavshina	Täiskasvanud	valgevene		25 000

Kokku oli saadete maht 121 saatetundi. Kõik saated on talletatud Raadio 4 arhiivis ning neid lastakse järgmise kahe aasta jooksul kordusena uuesti eetrise.

Tulemused:

Komponent "Raadiosaated vähemusrahvuste keeltes":

- suurendas vähemusrahvuste keeltes eetrisse antavate raadiosaadete rolli vähemusrahvuste integreerumise kanalina;
- suurendas vastavate vähemusrahvuste keeltes eetrisse antavate raadiosaadete kuulajaskonda.

8. komponent: Kodakondsusteadlikkus

Eelarve: 1 630 197 krooni

Välisabi: 1 050 141 krooni

Eesti Vabariigi Valitsus: 580 056 krooni

Eesmärgid:

- Toetada mitte-eestlaste õiguslik-poliitilist integreerumist.

Tegevused:

Projekti alguses määratleti kolm peamist sihtgruppi:

- a) Vene- ja eesti õppekeele koolide õpilased üle kogu Eesti: neile suunatud kampaaniad ja ühistegevused (debatid integratsiooni ja kodakondsuse teemadel jne);
 - b) Integratsiooniga seotud asutuste ametnikud: nende asutuste integratsiooni-alaste tegevuste toetamine;
 - c) Suurte tööstusettevõtete töötajad Ida-Virumaal (AS Narva Elektriijaamad, AS Eesti Põlevkivi, Silmet, Kreenholm, Energoremont AS jne) Kuni 50 protsendil nende ettevõtete töötajast ei ole Eesti kodakondsust. Kodakondsuse taotlemise ja eesti keele õppimise võimaluste kohta teabe andmisel peetakse tõhusaks koostööd erasektoriga.
- Märtsis 2003 sõlmisid Integratsiooni Sihtasutus, Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus ja Kodakondsus- ja Migratsiooniamet (KMA) ning Eesti Põlevkivi lepingu. Lepingu eesmärgiks oli aidata Eesti Põlevkivi mittekodanikest töötajatel taotleda kodakondsust naturalisatsiooni korras. Vastavalt lepingule:
 - (1) KMA koostas oktoobris 2003 brošüürid, kus tutvustatakse Eesti kodakondsuse ja ID-kaardi taotlemise tingimusi ja korda.
 - (2) Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus koostas oktoobris kolm materjali:
 - (1) eesti- ja venekeelsed õppematerjalid Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamiks valmistumiseks;
 - (2) Eesti kodakondsuse taotlemist ergutav brošüür;
 - (3) Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamil kasutatavate õigusaktide tekstid.

Novembris 2003 alustas kaks gruppi Eesti Põlevkivis (kokku 43 osalejat) eesti keele eksamiks valmistumist. Grupi liikmed sooritasid kodakondsuse eksami (nii eesti keele eksami kui põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami) 2004. aasta märtsis.

- Põhikoolis ja gümnaasiumi ajaloo- ja kodanikuõpetuse tundides kasutamiseks koostati õppematerjal, dokumentide kogumik „Eesti omariikluse arengust“. Kogumikus on mitmesuguste Eesti omariiklusega seotud dokumentide

tervitekstid alates aastast 1917 kuni 2001, sh kõik põhiseadused, mitmed esimese iseseisva Eesti Vabariigi aegsed õigusaktid, 1940. aasta poliitiliste muutustega seotud dokumendid ning 1980-ndate ja 90-ndate aastate dokumendid. Tiraaž oli 14 000, millest kõik koolid said 2003. aprillikuus tasuta ühele klassitäiele õpilastele jätkuva koguse. Venekeelne variant ilmus aprillis 2003 ning 5000 eksemplari jagati tasuta vene õppekeele ja kakskeelsetele koolidele. See oli väga oluline samm, sest senini ei olnud mitte-eestlastest lugejatel võimalik tutvuda paljude nende tekstidega, mis käsitlevad Eesti omariiklikust ja iseseisvust.

- KMA-le anti rahalist toetust, et saaks juurde trükkida kuute erinevat voldikut, kus selgitatakse kodakondsuse, alalise elamisloa ja ID-kaardi taotlemise protsessi. Kokku trükiti 19 000 eksemplari. KMA vahenditest trükiti veel 122 000 voldikut. Voldikud jagati välja KMA piirkondlike keskuste kaudu potentsiaalsetele kodakondsuse taotlejatele.
- Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus sai toetust selleks, et võtta põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksam üle KMA haldusalast Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskuse haldusalasse. Toetus oli mõeldud uute eksamimaterjalide ettevalmistamiseks ja trükkimiseks, õpetajate koolitamiseks, sest koolide kodanikuõpetuse eksamid olid võrdsustatud kodakondsuse taotlejate vastava eksamiga.
- Koostöös Briti Nõukogu, Jaan Tõnissoni Instituudi ja Riikliku Eksami ja Kvalifikatsioonikeskusega toimus 2003. aasta oktoobris kahepäevane seminar kodanikuõpetuse õpetajatele. Kokku osales 60 õpetajat, nende hulgas 35 kodanikuõpetuse õpetajat vene õppekeele koolidest.
- Koostööd alustasid Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus, rahvastikuminister Rummo büroo ja Integratsiooni Sihtasutus, eesmärgiga teavitada üldhariduskoolide õpilasi kodakondsuse taotlemisest naturalisatsiooni korras, nõustada neid kodakondsuse saamiseks vajalike eksamite osas ja hakata neid eksameid koolides korraldama. 2004. aasta märtsis toimusidki esimesed sel viisil korraldatud kodakondsuse eksamid. Eksameid tegi 370 Tallinna, Ida-Virumaa ja Lõuna-Eesti õpilast. Eksamite sooritamise tase oli kõrge - 92 protsenti eksamile tulnuist sooritas selle edukalt. Teine eksamite voor toimus 2004. aasta oktoobris.
- Projekt toetas mitmeid üritusi 26. novembril tähistatava kodanikupäeva märkimiseks nii eesti- kui vene õppekeele gümnaasiumides ja kutsekoolides. Esimesel kahel aastal kestsid üritused kodanikupäevast kuni iseseisvuspäevani 24. veebruaril, 2004. aastal algasid aga üritused 1. septembril kooliaasta algusega ning kestsid kuni kodanikupäevani. 2002. aastal valiti MTÜ Jõhvi Noortekeskus ja Eesti Väitlusselts korraldama mälumänge ja väitlusi Ida-Virumaal ja mitmes teises maakonnas. Nende kahe projekti toetuseks anti kokku 68 400 krooni. 2003. aastal toetati rahaliselt viit projekti ning 2004. aastal nelja. Korraldati järgmised ühisüritused: väitlus 'Eesti kodanik on Euroopa kodanik', interaktiivne mälumäng Eesti põhiseadusest ja päevapoliitikast, õppekäigud, kodanikupäeva tähistamine.
- 250 000 eksemplaris trükiti postkaarti "Hea kodanik", need jagati laiali kõikide koolide õpilastele ja õpetajatele.

Tulemused:

Komponent "Kodakondsusteadlikkus":

- tõhustas mitte-eestlastest noorte ja täiskasvanute õiguslik-poliitilist integreerumist, kujundades neist aktiivsemaid kodanikke. See väljendus suuremas aktiivsuses kodakondsuseksamite sooritamisel, naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse omandanute arvu kasvus, selgemas arusaamises sellest, mida tähendab olla Eesti kodanik, aktiivsemas ühiskondlikus hoiakus venekeelse noorsoo hulgas;
- suurendas üldist kodanikuaktiivsust.

9. komponent: Integratsiooni institutsioonide tõhustamine

Eelarve: 1 311 876 krooni

Välisabi: 1 101 876 krooni

Eesti Vabariigi Valitsus: 210 000 krooni

Eesmärgid:

- Tõsta integratsiooniga seotud asutuste tegevusvõimet, sh parandada venekeelse institutsionaalse-utilitaarse info kättesaadavust ja kvaliteeti asutustes.

Tegevused:

See komponent oli suunatud kolmele kasusaajate grupile: Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, kohalikud omavalitsused ja Integratsiooni Sihtasutus. Arvestades meedia olulisust tänapäeva infoühiskonnas, viidi regulaarselt läbi meediaanalüüse.

Kodakondsus- ja Migratsiooniamet

KMA tegevusvõime tõstmiseks korraldati projekti raames rida KMA ametnikele suunatud koolitusi. Teemadeks olid: intervjuerimise tehnikad, kultuurilised erinevused ja suhtlemine, mõjutamisoskused ja eesti keele õpe edasijõudnutele, vene keele õpe baastasemel. Kokku osales 267 isikut. Koolituste korraldajateks olid Sisekaitseakadeemia, Tartu Ülikool, Self II, Algas Ltd., Meta-Profit, Põhja-Eesti regionaalhaigla, Sugesto, Multilingua, Sisekaitseakadeemia, Mare Teichmann. Välisabi toetussummad KMA ametnike koolitamiseks olid kokku 194 953 krooni, KMA-poolne kaasrahastamine 172 268 krooni.

Allolevas tabelis on toodud ülevaade Kodakondsus- ja Migratsiooniameti ametnikele korraldatud koolitustest:

Koolitus	Aasta	Koolitaja	Osalejate arv	Akadeemiliste tundide arv	Välisabi (EEK)	KMA panus (EEK)
Intervjuerimise tehnikad	2002	Sisekaitseakadeemia	40 (kaks gruppi)	24	37 800.00	31 200.00
Kultuurilised erinevused ja suhtlemine	2002	Tartu Ülikool	43 (kolm gruppi)	24	60 180.00	

Mõjutamisoskused	2002	Self II	12	24		44 000.00
Eesti keel edasijõudnutele	2002	OÜ Algu	6			13 668.00
Suhtlemine raske kliendiga	2003	Meta-Profit, Põhja-Eesti regionaalhaigla,	30 (kaks gruppi)	8	18 980.00	
Vene keel edasijõudnutele	2003	Sugesto	12	40	9 246.00	4 540.00
Vene keel baastasemel	2003	Multilingua	12	40	8 147.20	3 960.00
Intervjuerimise tehnikad	2003	Sisekaitseakadeemia	20	24	37 800.00	
Isiku tuvastamine foto järgi	2003	Sisekaitseakadeemia	48			27 900.00
Erivahendite alane koolitus	2003	Sisekaitseakadeemia	12			32 800.00
KMA sisekoolitus	2003	Mare Teichmann	14			10 000.00
Suhtlemine raske kliendiga	2004	Põhja-Eesti regionaalhaigla	18	24	22 800.00	4 200.00
KOKKU			267		194 953.20	172 268.00

Kohalikud omavalitsused

Komponendi alamprogrammi "Tegevusvõime tõstmine kohalikul ja piirkondlikul tasemel" detailne tegevuskava koostati juunis 2003 ja koostajaiks olid siseministerium ning Eesti Omavalitsusliitude Ühendus. Plaani kohaselt pidi uuritama seda, kuidas on integratsiooniteemad kajastatud kohalike omavalitsuste dokumentides ja kuidas Eestis ja teistes Euroopa riikides integratsiooniprotsessi toetatakse. Novembris 2003 sõlmiti Eesti Avaliku Halduse Instituudiga leping nimetatud uuringute tegemiseks.

Jaanuarist märtsini 2004 korraldas uuringukeskus Faktum interneti-põhise uuringu 88 kohalikus volikogus, et selgitada välja, kuidas on integratsiooniteemad kajastatud kohalike omavalitsuste dokumentides ja kuidas Eestis integratsiooniprotsessi toetatakse. Pärast interneti-põhist küsitlust viidi üheksas kohalikus omavalitsuses läbi fookusgrupi uuringud.

Oktoobrist novembrini 2004 viisid Liis Kasemets ja Ülle Kurvits läbi teise uuringu, teemaks integratsiooniprotsesside toetamine kolmes Euroopa riigis, Leedus, Rootsis ja Saksamaal.

Uurimistulemuste kokkuvõtet esitleti avalikel foorumitel ning artiklikogumikus. Integratsiooniteemaliste artiklite kogumikku tutvustati kohalikele omavalitsustele 21.

detsembril 2004 korraldatud foorumil ning käsiraamat trükiti valmis veebruariks 2005, tiraažiga 750 eksemplari.

Integratsiooni Sihtasutus

Projekti veebilehekülj avati 2002. aasta lõpus ja projekti töötajad on seda regulaarselt ajakohastanud.

2002. aasta septembri lõpus korraldati koos rahvastikuministri bürooga projekti tutvustavad infopäevad Narvas ja Kohtla-Järvel. Kokku osales 85 haridusasutuste, mittetulundusühingute ja kohalike omavalitsuste esindajat.

Jaanuarist märtsini 2003 toimusid täiendavad tööd Integratsiooni Sihtasutuse veebilehekülje halduskeskkonna arendamiseks ja parendamiseks.

Septembrist 2003 kuni veebruarini 2004 osalesid Integratsiooni Sihtasutuse ametnikud 8 völaõiguse alasel koolitusel (kokku 94 akadeemilist tundi). Koolituse korraldajaks oli EMI EWT East-West Training. Integratsiooni Sihtasutuse ametnikud hindasid kõrgelt koolitaja pädevust ja koolituse tõhusust.

Integratsiooni Sihtasutuse viienda aastapäeva puhul esitles projekti oma esimese tegevusaasta tulemusi ning tutvustas dokumentide kogumikku „Eesti omariikluse arengust“ (vene keeles). See kogumik anti välja projekti kaheksanda komponendi, "Kodakondsusteadlikkus" raames. Üritus ise toimus 26. mail 2003 Vanalinnastudio saalis. Osales umbes 50 erinevate asutuste esindajat.

Septembris 2004, korraldas Meta-Profit ühepäevase seminari "Suhtlemine raske kliendiga". Osales 12 Integratsiooni Sihtasutuse ametnikku.

Meedia

Meedia Monitoring OÜ tegeles terve 2002. aasta jooksul igapäevase võrgupõhise meediamonitoringuga. Kõik saadud tulemused analüüsiti läbi ning esitati kaks korda kuus valminud raportites.

Alates jaanuarist 2003 kuni aprilli lõpuni 2004 viis firma Intelligent Media Finder läbi igapäevast võrgupõhist meediaseiret. Alates 2004. aasta maikuust rahastatakse igapäevast meediaseiret Euroopa Liidu programmist "Eesti keele õpe ja eestikeelne õpe muukeelsele elanikkonnale".

Integratsiooniteemade kajastamise uurimiseks aastatel 1999 kuni 2003 sõlmiti leping MTÜ-ga Balti Ajakirjandusuurijate Assotsiatsioon (BAMR). See organisatsioon koondab mitmeid meediaanalüütikuid Tartu Ülikoolist. BAMR sai oma tegevuseks 97 000 krooni. Meediamonitoringu aruanne valmis detsembris 2004 ja seda trükiti eesti keeles 200 eksemplari, vene keeles 100 eksemplari ja inglise keeles 200 eksemplari.

Tulemused:

Komponent "Integratsiooni institutsioonide tõhustamine" tagas projekti efektiivse ja tõhusa rakendamise riikliku integratsiooniprogrammi raames. Selle tulemusena:

- suurenes kasusaajate ja abiandjate nähtavus, paranes riikliku integratsiooniprogrammi elluvijate töövõime ja omavaheline koordineerimine, eriti seoses käesoleva projektiga. Nähtavust parandati ja hoiti projekti veebilehe pideva ajakohastamise ning kõikjal Eestis projekti infopäevade korraldamise abil jne;
- on projektis osalenud kohalikud omavalitused alustanud kohaliku tasandi strateegiliste integratsiooniplaanide loomist ja ellurakendamist. Kohalikke omavalitusi ergutatakse selles protsessis tegema koostööd kohalike

mittetulundusühingutega, sest integratsioon on tihti edukaim just rohujuure tasandil.

Üldkokkuvõttes aitas komponent "Integratsiooni institutsioonide tõhustamine" tugevdada nimetatud asutusi, andes sellega otsese panuse riikliku integratsiooniprogrammi rakendamisse.

10. komponent: Projektijuhtimine, aruandlus ja hindamine

Eelarve: 3 699 102 krooni

Eesti Vabariigi Valitsus: 3 699 102 krooni

Eesmärgid

- Tagada projekti edukus ja aidata kaasa riikliku integratsiooniprogrammi rakendamisele.

Tegevused

- 2002. aastal võeti ametisse projekti meeskond. Esialgu oli projekti koordinaatoriks Margus Tapupere; 2003. aasta alguses võttis selle töö üle Eda Silberg.
- Kujundati projekti sümboolika. Kuna käesoleva projekti üldine struktuur ja loogika põhinesid aastatel 1998 -2001 läbi viidud projektil „Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile“, mille raames tegid koostööd Põhjamaad (Taani, Soome, Norra, Rootsi) ja Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik ning UNDP, siis võeti kasutusele ka tolle projekti sümboolika (s.t. pusle kujuline logo), et osutada järjepidevusele.
- Projekti perioodil toimusid regulaarsed juhtkomitee koosolekud, enamasti iga kolme kuu tagant. Juhtkomitee jälgis projekti kulgu, andis üldisi strateegilisi suuniseid ja tegi vajalikke soovitusi. Kokku toimus 14 juhtkomitee koosolekut.
- Projekti meeskond koostas kaks aastaaruannet ning kaheksa vahearuanne projekti kulgemise kohta.
- Läbi viidi kolm auditit. Märtsist aprillini 2003 tegi Rimess MRI OÜ 2002. aasta auditi. Märtsis 2004 ja veebruaris 2005 auditeeris projekti 2003. ja 2004. tegevusaastat Ernst & Young. Audiitorid kinnitasid projekti korrektset ja nõuetekohast juhtimist.
- Projekti meeskond osales mitmel koolitusel ja meeskonna kujundamiseks korraldatud seminaril.

Tulemused

Komponent "Projektijuhtimine, aruandlus ja hindamine":

- tagas projekti professionaalse ja tõhusa juhtimise, mis võib olla eeskujuks teistele sarnastele projektidele Eestis ja mujal Euroopas.

5. Kokkuvõte ja järeldused

Just nagu tema eelkäija, aastatel 1998 -2001 läbi viidud projekt „Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile“, mille raames tegid koostööd Põhjamaad (Taani, Soome, Norra, Rootsi) ja Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik ning UNDP, oli ka käesolev välisabiprojekt "Integreeruv Eesti 2002-2004" väga edukas. Projekt oli hästi läbi mõeldud ning ellu viidud. Projekti tegevustele eelnes vajaduste hindamine ning

nende rakendamist jälgiti projekti käigus pidevalt Vajadusel tehti muudatusi. Vaid paar esialgu kavandatud tegevust jäid finantseerimata asjaolude muutumise tõttu. Näiteks muudeti kooli õppekavade arendamise komponenti, sest riiklikud prioriteedid olid muutunud, ning selle asemel koostati ja avaldati rida kooli õppekavade alaseid trükiseid. Ka tööjõulähetuse alast tegevusplaani muudeti paindlikumaks ning enam vajaduste põhiseks. Meediaharidusega oli sama lugu, komponendi tegevusi muudeti; kui selgus, et koolide meediahariduse osa riiklikus õppekavas ei olnud veel rakendamiseks küps. Koostöös Eesti Meediakoolitajate Liiduga rahastas projekt kooliajalehtede koostamise seminare ning hakkas välja töötama meediaõpetajate koolitamise süsteemi.

Välisabiprojekti "Integreeruv Eesti 2002-2004" peamised tulemused ja saavutused olid järgmised:

- (1) Keelekümbluse alustamisega lasteaedades tagas projekt, et hädatarvilik keeleline integratsioon algab juba varakult. Projekt alustas ka keelekümbluse metoodika alase täiendkoolitusega, et tagada keelekümbluse projektide järjepidevus ja jätkuv edukus.
- (2) Projekt parandas eesti keele õpetuse kvaliteeti vene õppekeelega põhikoolides ja gümnaasiumides. Koostatud on uusi õppematerjale ja keele õpetamise metoodikaid, mis võtavad arvesse laste vanust ja konkreetseid vajadusi. Keeleõppijatele töötati välja ja trükiti uusi õppematerjale, täites nõnda lünki turul.
- (3) Projekti raames jätkusid uuenduslikud ja ülipopulaarsed keelelaagrid ja pereõppeprogrammid, mille käigus õpitakse eesti keelt teise keelena kooliväliselt. Selle komponendi tegevused osutusid eriti edukaks vahendiks vene keelt kõnelevate laste kohanemisel eesti keelekeskkonnaga ning aitasid vahendada eesti ja vene keelt kõnelevate laste, vanemate ja perekondade vahelisi kontakte.

 - Paranenud eesti keele oskus suurendab konkurentsivõimet tööturul. Tööjõulähetusprogrammid ühendasid edukalt keeleõppe ja -praktika ning lähendasid eesti ja vene keelt kõnelevaid töötajaid üle kogu Eesti.
 - Projekt toetas integratsiooniga tegelevate institutsioonide tegevust, pakkudes ametnikele koolitust ja toetades nende asutuste strateegilist arengut ja tegevusvõimet (näiteks Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, avatud noortekeskused, Integratsiooni Sihtasutus).
 - Rida projekti tegevusi oli suunatud lastele ja noortele, sest need grupid aitavad tagada integratsioonialase tegevuse kestvust. Lisaks ametlikule keeleõppele ja kodanikuõpetusele ning keelelaagritele toetas projekt ka avatud noortekeskusi, mitmekesistades noorte vaba aja veetmise võimalusi ning koolitades tulevasi noortejuhte.
 - Meediahariduse komponendi eesmärgiks oli suurendada Eesti meedia kasutamist mitte-eestlastest noorsoo hulgas, aga ka levitada uue meediaga seotud oskusi. Projektiosalised on teadlikud sellest, kuivõrd tähtsat rolli mängib meedia integratsiooniprotsessis ning kuivõrd oluline on tõsta avalikkuse teadlikkust integratsiooniga seotud küsimustes.

Kolme aasta jooksul korraldati projekti raames 11 avalikku projektikonkurssi ja 4 suunatud projektikonkurssi; kokku toetati 100 projekti. Trükiti ja jagati tasuta laiali 14 erinevat materjali (sh 11 õppematerjali).

Välisabiprojekti "Mitmekultuuriline Eesti" algusest saadik on viidud läbi üks sõltumatu hindamine ning kolm finantsauditit. Auditite üldised tulemused on olnud positiivsed ning hindajate ja audiitorite poolt tehtud soovitused on arvesse võetud ning projekti tegevustesse sobitatud.

Enamus projekti poolt algatatud ja rahastatud tegevusi on jätkusuutlikud ning peaksid jätkuma ka projekti lõppedes. Mõnede jätkuvate tegevuste jaoks on leitud sõltumatu rahastaja või toimub rahastamine Eesti Vabariigi Valitsuse ja/või välisabi toel.

Projekti raames on püütud kiirendada integratsiooniprotsessi üldiselt ning eriti naturalisatsiooniprotsessi. See on mitmest tahust koosnev protsess, ja kõik need erinevad tahud - laialdasem ja kvaliteetsem eesti keele õpetamine, paremad ja kergemini kättesaadavad integratsioonialased materjalid, alternatiivsed keeleõppemeetodid, ja hulk muid, nii eesti kui vene keelt kõnelevate aktiivsete kodanike arvu kasvatamisele suunatud projekte - teenivad riikliku integratsiooniprogrammi põhieesmärki, milleks on multikultuurilise ühiskonnamudeli loomine, mida iseloomustavad kultuurilise pluralismi põhimõtted, tugev ühisosa ning Eesti kultuurilise aluse alalhoidmine ja arendamine.

6. Soovitused

Projekti tähtsaimad õppetunnid, millest ka teistel integratsiooni alal edaspidi õppust võtta tasuks, on järgmised:

- Integratsiooniprojektide kasusaajate häält tuleks kohe algusest peale, planeerimisest alates, kuulda ja arvesse võtta. Ka tuleks nendega pidevalt projekti kulgedes konsulteerida, et tagada nende positiivne ja kohene osadus projekti eesmärkidega ja iga tegevuse parim võimalik tulemus.
- Projekti tegevuste jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleks laialdaselt tutvustada ja võimalike kasutajate hulgas levitada pilootprojektide mudeleid, õppe- ja teabematerjale jne.
- Rahaliste ja korralduslike ressursside koondamine, olgu siis Integratsiooni Sihtasutuse kaudu või ühendades mitmete välisabi andjate pingutused, aitab käivitada ja toetada suuremaid ja mõjukamaid integratsioonialaseid tegevusi, kui suudaksid üksikuritajad. Nõnda on ka nende tegevuste potentsiaalne mõju suurem ning toetus riiklikule integratsiooniprogrammile tõhusam.
- Projekt on olnud edukas erinevate partnerite vahel koostöö võimalikuks tegemisel ja käivitamisel, näiteks eesti- ja venekeelsed lasteaiad ja koolid, töölähetustes, keelelaagrites ja pereõppes osalejad (lapsed, vanemad ja õpetajad). Suure hulga erinevate partnerite kaasamine tagab ka projekti jätkusuutlikkuse ja integratsiooniteemade laialdasema teadvustamise.
- Integratsioonialast tegevust peaks laialdaselt kajastama meedias, kasutades selleks infokampaaniaid, pressiteateid, internetti jm. Riikliku integratsiooniprogrammi rakendamise positiivseid kogemusi ning väljakutseid peaks tunnustama võimalikult lai avalikkus, selleks et integratsiooniteemadele üldiselt vajalikku toetust ja tähelepanu saada. Integratsiooniküsimuste laialdasem teadvustamine ühiskonnas peaks aitama kaasa ka kodanikuaktiivsuse suurenemisele ning aktiivsete kodanike arvu kasvule nii

eesti kui vene keelt kõnelevate noorte ja täiskasvanute hulgas. Selleks peab neid teemasid pidevalt avalikkuse ja meedia tähelepanu all hoidma.

- Riikliku integratsiooniprogramm tunnustab vajadust Eesti residentide hulgas ühtse kodakondsuse saavutamise järele, et vältida keelepõhist eraldumist. Üheks peaesmärgiks on kodakondsuseta isikute arvu vähendamine ning tulevased integratsioonialased tegevused peaksid olema suunatud selle eesmärgi täitmisele.

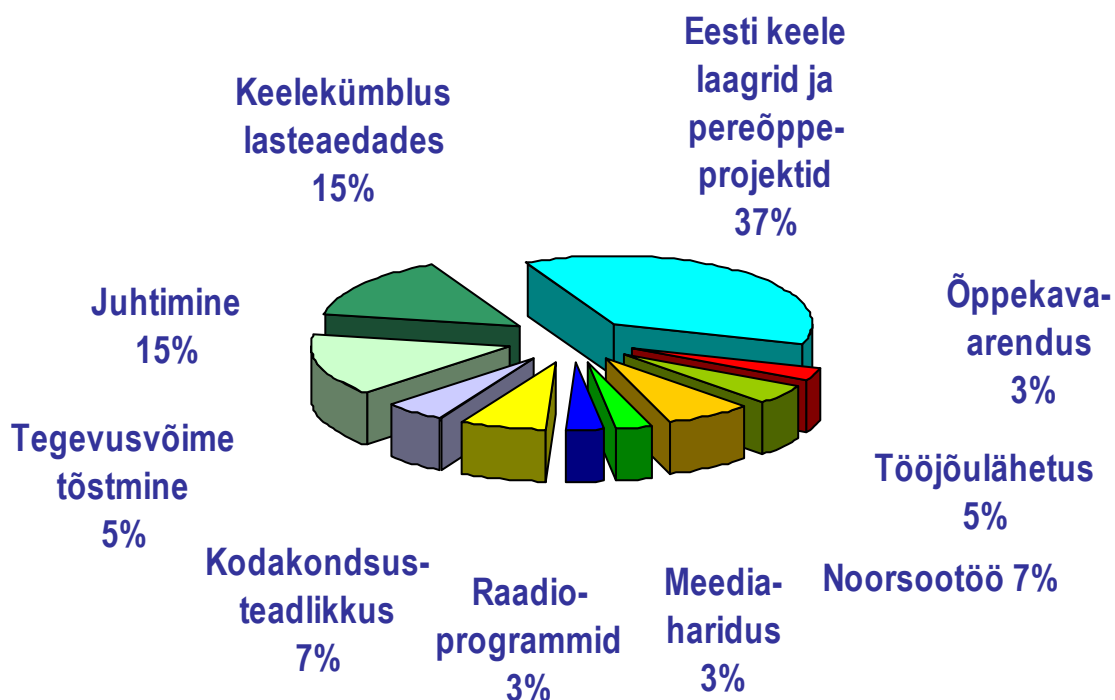
Projekti meeskond soovib tänada kõiki partnereid rahalise ning korraldusliku toetuse eest, samuti kõiki kasusaajaid ning meediat nende hea tahte ja koostöövaimu eest.

7. Finantsaruanne

Projektikulud perioodil 27. märts 2002 –31. detsember 2004

Komponendid	Integratsiooni Sihtasutus (EEK)	Välisabi (EEK)	Kulud kokku (EEK)	Kulud kokku (EUR)
1. Eelkooli- ja algharidus	598 193	3 161 364	3 759 557	240 279 EUR
2. Pereõppeprojektid ja keelelaagid	3 412 975	5 635 451	9 048 426	578 300 EUR
3. Eesti ja vene keskkoolide koostöö õppekavade arendamisel	0	695 088	695 088	44 424 EUR
4. Tööjõulähetus ja kutseharidus	260 001	984 089	1 244 090	79 512 EUR
5. Noorsootöö	0	1 576 163	1 576 163	100 735 EUR
6. Meediaharidus	655 173	182 282	837 455	53 523 EUR
7. Raadiosaated vähemusrahvuste keeltes	130 000	472 386	602 386	38 499 EUR
8. Kodakondsusteadlikkus	580 056	1 050 141	1 630 197	104 189 EUR
9. Integratsiooni institutsioonide tõhustamine	210 000	1 101 876	1 311 876	83 844 EUR
10. Projektijuhtimine, aruandlus ja hindamine	3 699 102	0	3 699 102	236 416 EUR
KOKKU	9 545 500	14 858 838	24 404 339	1 559 722 EUR

Kulutuste jagunemine komponentide kaupa

8. Hinnang projektile

Väljavõte Rein Vöormann, Jelena Helemäe ja Gerli Nimmerfeldt poolt koostatud Välisabiprojekti „Mitmekultuuriline Eesti“ tegevuste hindamine aruandest.

Kokkuvõte

Välisabiprojekt “Mitmekultuuriline Eesti” (edaspidi Projekt) kavandati toetamaks Riikliku Integratsiooniprogrammi erinevate valdkondade realiseerimist. See haaras Eesti ühiskonda tervikuna, eesmärgiga laialdase sotsiaalse mõju avaldamiseks Projektist kasusaajate erinevatele gruppidele.

Projekti tegevused tulenesid Riikliku Integratsiooniprogrammi alaprogrammide tegevuskavadest, kontsentreerides tähelepanu võtmevaldkondadele. Seega oli

käesoleva Projekti raames toetatud tegevuste puhul tegemist valdkondadega, mis omakorda otseselt täiendasid ja toetasid vastavate ministriumite, aga samuti Mitteeestlaste Integratsiooni Sihtasutuse (MEIS) tegevusi. Projekti mitmesuunalisus, finantstoetuse erinev maht erinevatele tegevustele, samas vähene kursisolek MEIS-i teiste tegevustega – kõik see muudab väga oluliseks käesoleva Projekti raames teostatud tegevuste kompleksse hinnangu Riikliku Integratsiooniprogrammi kui terviku seisukohalt. Projekti koordinaatori sõnul on see kavandatud. Üksikute tegevuste teostamise edukus aga oli erinev. Sellele vaatamata võib käesoleva uuringu alusel kindlalt väita, et Projekt täitis oma peamise eesmärgi: aidata kaasa integratsiooniprotsessile Eestis läbi Riikliku Integratsiooniprogrammi eesmärkide toetamise. See peab paika eeskätt keelelis-kommunikatiivse integratsiooni osas, aga olulist edu saavutati ka õiguslik-poliitilises ja sotsiaal-majanduslikus sfääris.

Projekti realiseerimise põhimõtted ja protseduurid baseerusid kogemusele, mis saadi varasematest seda laadi töödest: Eesti riigi eelarvest toetatud projekti ja kahe rahvusvahelise programmi – Euroopa Liidu PHARE „Eesti keele koolitusprogramm“ ja Põhjamaade, Suurbritannia, ÜRO Arenguprogrammi “Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile” – realiseerimise käigus. Teadmised, võrgustik, institutsioonid, mis nende projektide realiseerimise käigus omandati ja loodi, olid suureks abiks ka käesoleva Projekti teostamisel. Eelnimetatud projektide teatud võtmetegevusi arendati edasi käesoleva Projekti raames. Mitmed tegevused osutusid vägagi efektiivseteks ja jätkusuutlikeks, neid arendati ja laiendati veelgi. Arvesse võeti Põhjamaade, Suurbritannia, ÜRO Arenguprogrammi “Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile” projekti peamised soovitusel. Kõik see aitas kaasa projekti “Mitmekultuuriline Eesti” edukale realiseerimisele.

Tervikuna võib öelda, et Projekt oli hästi kavandatud ja juhitud. Projekti korraldus oli professionaalne ja efektiivne. Valdav osa otsuseid toetus välisekspertide seisukohtade ja soovitude arvestamisele, aga ka sihtgruppidele laekunud informatsioonile. Projekti tegevuste hindamise käigus ilmnis, et kõrgetasemeline kompetentsus on saavutatud selle kõigil tasemetel. Juhtide ja teostajate vahel valitses usaldus ja austus, võetud kohustused täideti korrektselt.

Projekti realiseerimise eest vastutas ja selle täitmist kontrollis Juhtkomitee. Selle koosolekud toimusid regulaarselt, koosolekutel analüüsiti põhjalikult Projekti tegevuste kulgemist, aga ka Projekti teostumist tervikuna. Juhtkomitee liikmed olid väga rahul MEIS-i töötajate professionaalse ja kompetentsuse tasemega, hinnates seda väga kõrgelt. See puudutab nii Juhtkomitee koosolekute korraldamist, komitee liikmetele jagatud informatsiooni põhjalikkust kui ka Projekti üldist juhtimist ja ressursside kasutamist.

Projekt kasutas ressursse otstarbekalt, ehkki selle paremaks rakendamiseks on veel kasvuruumi. Võib arvata, et mõni tegevus võinuks olla praegusest märksa edukam, kui eelnevalt oleks toimunud süstemaatilisem ja põhjalikum ettevalmistustöö. Mõne tegevuse puhul olid kavatsused liialt entusiastlikud ja teatud määral ülepaistatud, seda nii partnerite kaasatõmbamise võimaluste kui võimalike osalejate arvu suhtes. Mitte alati ei olnud selge, milline oli otsese täitja (selle, keda toetas MEIS) panus või alltäitja panus mõne konkreetse tegevuse realiseerimisel. Kõiki situatsioone ja raskusi ei olnud võimalik ette näha, eriti neid, mis puudutasid prioriteetide muutust. Sellest

hoolimata püüdsid MEIS-i töötajad anda endast parima, et leida sobivad lahendused ja tagada muutunud oludes Projekti tegevuste jätkusuutlikkus.

Käesoleva uuringu käigus nägid hindamismeeskonna liikmed palju vaeva, et saada hinnanguid Projekti kohta otsestelt kasusaajatelt. Ehkki kogutud materjal peegeldab mitte kõigi otseste kasusaajate seisukohti, oli nende suhtumine igati positiivne. Sama võib öelda “teenuse pakkujate” kohta. Ükski neist ei kritiseerinud konkreetse tegevuse juhtimist ja korraldust, samas jäi dokumentide analüüsist kohati mulje, et mõnikord seati otseste kasusaajate vajaduste asemel esikohale teenuse pakkuja huvid. Ilmselt oleks otstarbekas võtta otseste kasusaajate huvid suurema tähelepanu alla ja lasta nende häälel kõlada senisest valjemalt tegevuse realiseerimise kõigil astmetel.

Uue teadmise teke, uue sotsiaalse võrgustiku kujunemine, samuti kõige selle arenemine, mis oli juba olemas varasemast ajast, on selge kinnitus, et Projekt on jätkusuutlik. Suur hulk teenuste pakkujaid pärines eelnevatest projektidest ja töötasid efektiivselt. Sellest lähtuvalt võib Projekti hindamismeeskond, nagu ka eelmise, s.o Põhjamaade, Suurbritannia, ÜRO Arenguprogrammi “Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile” projekti oma kinnitada, et Eestis on olemas asjatundlikud ja pühendunud inimesed, efektiivselt toimiv organisatsioon, kes on suutelised jätkama integratsiooniprotsessi toetamist.

Käesoleva projekti tegevuste hindamismeeskond on valmis kordama seda, mida öeldi juba eelmise projekti, so “Toetus riiklikule integratsiooniprogrammile” kohta: see on ilma igasuguse kahtluseta Riikliku Integratsiooniprogrammi realiseerimise üks aluseid. Projekti komponentide tulemused on kõrgekvaliteedilised, kuid kahjuks ei suutnud projekt alati täita sihtgruppide vajadusi kvantitatiivse poole pealt. Teisisõnu, Projektist otseseid kasusaajaid (tegevustes osalejaid) võinuks olla rohkemgi, kui vaid ressursid oleksid seda võimaldanud. Projekti lõppemisega (konkreetse välisabi lakkamisega) ei katke aga tegevused, need jätkuvad teiste ressursside arvelt, olgu selleks Eesti riigi eelarve või välistoetused ja fondid, näiteks PHARE programm, Euroopa Sotsiaalfond jne.

Hindamismeeskonna järeldused ja soovitused on lühidalt järgmised:

Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus on tõestanud oma suutlikkust korraldada ja hallata suuremahulisi integratsiooni-alaseid projekte. Arvestades seda, aga samuti uute kavandatud projektide realiseerimist kas Eesti riigi rahalisel toetusel või Euroopa erinevatest fondidest taotletud ressursside abil, oleks otstarbekas suurendada MEIS-i koosseise eesmärgiga

- * laiendada kompetentsete inimeste ringi, kes on suutelised levitama nii Eestis kui mujal Euroopas omandatud teadmisi ja kogemusi ühiskonna integratsiooni vallas;
- * julgustada inimesi osalema kodanikualgatuse ühendustes;
- * tõsta veelgi institutsiooni kompetentsust ja olla innovaatiline Riikliku Integratsiooniprogrammi eesmärkide saavutamisel.

Otseste kasusaajate (nii eestlaste kui ka mitte-eestlaste) huvid, motiivid ja võimalused võiksid olla veelgi rohkem arvesse võetud tegevuste realiseerimise kõigil astmetel. Eriti oluline on sihtgruppide huvide suurem arvestamine uute tegevuste planeerimisel, mille kohta puudub varasem informatsioon. Seetõttu oleks vajalik põhjalikum analüüs ja mõningal juhul ka vastavate uuringute teostamine.

Erilise väärtusega on Projekti realiseerimise käigus saadud teadmised ja kogemused, mida saab kasutada eestlaste ja mitte-eestlaste teineteise austamise ja sotsiaalsete kontaktide kujundamisel ja tihendamisel. Seda suunda MEIS-i tegevuses tuleks igati toetada. Samuti tuleks toetada senisest aktiivsemalt noortele suunatud tegevusi. Projekti käigus sai selgeks, et integratsiooni huvides on otstarbekas toetada erinevast rahvusest noorte omavahelisi kontakte, ühisüritusi, seda mitmesuguste laagrite või koolidevaheliste ürituste baasil, aga samuti igapäevasuhtlemise tasandil avatud noortekeskuste kaudu.

9. Projekti meeskond (Integratsiooni Sihtasutus)

Projekti koordinaator	Eda Silberg (2. jaanuar 2003 –31. märts 2005) Margus Tapupere (28. märts 2002 –19. detsember 2002)
Projektijuht	<i>(õppekavaarendus, noorsootöö, tööjõulähetus, integratsiooni institutsioonide töö tõhustamine)</i> Kätlin Kõverik (27. märts 2002 – 31. märts 2005)
Projektijuht	<i>(eelkooli- ja algharidus)</i> Svetlana Belova (1. juuli 2002 – 31. märts 2005)
Projektijuht	<i>(pereõppeprojektid ja keelelaagrid)</i> Katrín Tamme (27. märts 2002 –31. detsember 2004)
Projektijuht	<i>(meediaharidus, kodakondsusteadlikkus, raadiosaated vähemusrahvuste keeltes)</i> Kaie Saar (6. juuni 2002 –12. november 2004)